

VAASAN YLIOPISTO
Humanistinen tiedekunta
Nykysuomen ja kääntämisen laitos

Saija Järvimäki
Rähjäinen Uno, kaunis Jenna –
Etunimistä syntyvät mielikuvat

Nykysuomen pro gradu -tutkielma

Vaasa 2008

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	5
1.1 Tavoitteet	6
1.2 Aineisto ja menetelmä	6
1.3 Aiemmasta tutkimuksesta	8
1.4 Tutkielman rakenne	9
2 NIMI JA SEN MERKITYKSET	10
2.1 Nimen määritelmä	10
2.2 Nimen tehtävä ja merkitys	10
2.2.1 Nimen merkitys nimenantajalle	12
2.2.2 Nimen merkitys kantajalleen	13
3 MIELIKUVAN MERKITYS JA KÄYTTÖ	15
3.1 Mielikuvan määritelmä	15
3.2 Mielikuvat henkilönnimien kannalta	16
3.3 Äänteiden vaikutus nimistä syntyvään mielikuvaan	19
3.4 Nimistigmat	21
3.5 Henkilöhavainnoinnista	22
4 TUTKIELMAAN VALITUISTA NIMISTÄ	24
4.1 Tällä hetkellä muodikkaat nimet	24
4.2 Sukupuolen suhteen epäselvät ja harvinaiset nimet	25
4.3 Slangimerkityksen omaavat nimet	28
4.4 Nimellä tunnettu kantaja	29
5 NIMET JA MIELIKUVAT	30
5.1 Aineistosta	30
5.2 Nimiin kytkeytyvät kielensisäiset sivumielteet	30
5.2.1 Yleiskielisen merkityksen kytkeytyminen nimeen	31

5.2.2 Äänneiden synnyttämät mielikuvat	33
5.3 Nimiin kytkeytyvät kielenulkoiset sivumielteet	39
5.3.1 Nimenkantajan iän arvioiminen	40
5.3.2 Slangimerkityksen kytkeytyminen nimeen	43
5.3.3 Tunnetun kantajan vaikutus nimestä syntyvään mielikuvaan	46
5.4 Nimien miellyttävyys	49
6 LOPUKSI	62
LÄHTEET	65
LIITTEET	67
TAULUKOT	
Taulukko 1. <i>Onni</i> -nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet, yht. (N/M)	32
Taulukko 2. <i>Varma</i> -nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet	32
Taulukko 3. <i>Hilppa</i> -nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet	33
Taulukko 4. <i>L-</i> ja <i>m-</i> äänneen sisältäviin sekä <i>i:</i> hin päättyviin nimiin liitetyt nuoruuteen tai pienuuteen viittaavat piirteet	34
Taulukko 5. <i>Nyyrikki</i> -nimeen eniten liitetyt sekä muut negatiiviset piirteet	34
Taulukko 6. <i>Jariin</i> , <i>Tarjaan</i> ja <i>Merviin</i> eniten liitetyt piirteet	35
Taulukko 7. <i>Sipi</i> -nimeen eniten liitetyt piirteet	37
Taulukko 8. <i>Ano</i> -nimeen eniten liitetyt piirteet	38
Taulukko 9. <i>Vaula</i> -nimeen eniten liitetyt piirteet	38
Taulukko 10. <i>Aleksi</i> -nimeen eniten liitetyt piirteet	40
Taulukko 11. <i>Tauno</i> -nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet	43
Taulukko 12. <i>Urpo</i> -nimeen eniten liitetyt sekä positiiviset piirteet	44
Taulukko 13. <i>Uno</i> -nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet	44
Taulukko 14. Vastaajien viittaukset tuntemiinsa henkilöihin, jotka vaikuttivat vastauksiin	46
Taulukko 15. Nimille muodostuneet keskiarvot	50

VAASAN YLIOPISTO**Humanistinen tiedekunta**

Laitos:	Nykysuomen ja kääntämisen laitos
Tekijä:	Saija Järvimäki
Pro gradu -tutkielma:	Rähjäinen Uno, kaunis Jenna Etunimistä syntyvät mielikuvat
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Nykysuomi
Valmistumisvuosi:	2008
Työn ohjaaja:	Esa Lehtinen

TIIVISTELMÄ:

Tässä tutkielmassa selvitetään millaisia piirteitä ja mielikuvia liitetään suomalaisiin etunimiin sekä miten nimiin liittyvät mielikuvat muodostuvat. Teoriatausta tutkimukselle on koottu nimistöntutkija Eero Kiviniemen viittauksista aiheeseen sekä englantilaisten nimistöntutkijoiden Jane Morganin, Christopher O'Neillin ja Rom Harrén tutkimuksesta, jossa käsiteltiin myös nimiin liittyviä mielikuvia. Erityisesti englantilaisten tutkijoiden tutkimuksesta on otettu mallia aineiston keräämiseen.

Tutkielman keskeisiä käsitteitä ovat erityisesti nimi ja mielikuva. Nimen tarkoituksen ja käytön lisäksi työssä pohditaan nimen merkitystä. Kyselylomakkeella kerättyyn aineistoon pureudutaan Eero Kiviniemen teorian pohjalta muodostettujen työkalujen avulla. Aineistoon on valittu 20 nimeä nimipäiväkalerista. Tutkimukseen osallistuneet vastaajat liittivät näihin nimiin piirteitä mielikuviensa pohjalta ja arvioivat nimiä arvosanoin. Vastaajat myös nimesivät henkilöitä annetun kuvauksen perusteella.

Kerätystä aineistosta on tarkasteltu nimiin kytkeytyviä kielen sisäisiä ja kielen ulkoisia sivumielteitä. Kielensisäisten sivumielteiden osalta havaittiin, että valitut nimet herättivät vastaajissa mielikuvia nimien sisältämien yleiskielisten merkitysten sekä äänneiden perusteella. Tutkielmassa havaitaan myös, että nimiin kytkeytyy kielen ulkoisia sivumielteitä nimimuodin, slangimerkitysten sekä tunnettujen nimenkantajien vaikutuksesta. Mielikuvista pysyvimpiin kuuluvat kielen sisäisten seikkojen sekä slangimerkitysten aiheuttamat.

Nimiin liittyvillä mielikuvilla on merkitystä erityisesti nimien käytön kannalta. Tavallisin niitä ryhdytään pohtimaan siinä vaiheessa kun lapselle valitaan nimeä. Myös esimerkiksi kirjallisuudessa ja markkinoinnissa nimiin liittyvillä mielikuvilla on oma tarkoituksensa, jota myös hyödynnetään aktiivisesti.

AVAINSANAT: Nimistöntutkimus, nimi, mielikuva, kielen sisäiset ja kielen ulkoiset sivumielteet

1 JOHDANTO

Tutkielmani aiheena on suomalaisiin etunimiin mahdollisesti liitettävät piirteet ja nimiin herättämät mielikuvat. Suomessa aihetta on aikaisemmin tarkasteltu ainakin kirjallisten hahmojen nimeämisen kannalta ja aihetta on pohtinut jonkin verran myös tunnettu nimistöntutkija Eero Kiviniemi. Englantilaiset Jane Morgan, Christopher O'Neill ja Rom Harré puolestaan ovat havainneet lempinimiin liittyvän tutkimuksensa ohessa, että Britanniassa ja Espanjassa useat ihmiset liittävät samanlaisia piirteitä tiettyihin etunimiin.

Morganin, O'Neillin ja Harrén tutkimus *Nicknames, Their Origins and Social Consequences* on vuodelta 1979. Varsinaiseen aiheeseensa liittyen he testasivat liittävätkö ihmiset tiettyihin nimiin samoja persoonallisuuden piirteitä. He havaitsivat, että nimiin kuten *Eric*, *Paul* tai *Michael* vastaajat liittivät monia erilaisia piirteitä kun taas esimerkiksi *Christopheriin* liittyi monella mielikuva vaaleatukkaisesta, pitkästä ja viehättävästä (charming) henkilöstä. *Elsien* sen sijaan oletettiin olevan äidillinen ja *Glorian* menevä blondi. Alkuperäisen ideani tähän tutkielmaan sain juuri Morganin, O'Neillin ja Harrén tutkimuksesta ja heiltä olen myös ottanut mallia kyselylomakkeeseen, jolla keräsin tarvitsemani aineiston.

Suomalaisiin nimiin liittyviä mielikuvia ja niiden hyödyntämistä on tutkittu erityisesti kirjallisuustieteessä ja niillä on todettu olevan tärkeä merkitys hahmojen ymmärtämisen kannalta. Nimistöntutkimuksen osalta varsinkin Eero Kiviniemi on pohtinut nimiin liittyviä mielikuvia. Hän kuitenkin keskittyy pääasiassa nimiin kytkeytyviin mielikuvien nimien ajallisen suosion ja nimenvallinnan näkökulmasta. Morgan, O'Neill ja Harré sen sijaan pohtivat kytkeytykö nimiin vihjeitä esimerkiksi ammatista tai sosiaalisista ja taloudellisista luokista yhtä selvästi kuin kansalaisuudesta ja sukupuolesta. He toteavat, että vaikka monet nimiin liitetyt assosiaatiot ovat sattumanvaraisia ja yksittäisiä, liitetään joihinkin nimiin tiettyjä samoja persoonallisuudenpiirteitä. Lisäksi tällaisissa tapauksissa sekä yhteisön nuoret että aikuiset jakavat nämä odotukset.

1.1 Tavoitteet

Tämän tutkielman tavoitteena on Kiviniemen teoriaa ja englantilaisten tutkijoiden näkökulmaa hyödyntämällä selvittää millaisia mielikuvia käyttöyhteydestään ja kantajistaan irrotetut etunimet herättävät ja miten nämä mielikuvat ovat muodostuneet. Mielikuvan käsitteeseen perehdyn myös muiden alojen asiantuntijoiden näkemysten kautta ja otan selvää miten nimiin liittyviä mielikuvia on hyödynnetty esimerkiksi kaunokirjallisuudessa.

Tutkielman tavoitteena on selvittää liitetäänkö Suomessakin henkilönnimiin persoonallisuudenpiirteitä tai mielikuvia kuten Morgan, O'Neill ja Harré (1979) ovat todenneet Espanjassa ja Englannissa liitettävän, ja jos liitetään, niin millaisia piirteitä ja millaisiin nimiin. Pää tavoitteena on ottaa selvää onko tällainen ilmiö havaittavissa Suomessakin ja millainen se on: liittävätkö eri ihmiset nimiin tiettyjä samoja piirteitä vai vaikuttaako nimiin liittyviin mielikuviiin vain ihmisten henkilökohtaiset kokemukset tai asenteet. Toisena tavoitteena tutkielmassa on selvittää mistä nimiin mahdollisesti kytkeytyvät mielikuvat johtuvat.

1.2 Aineisto ja menetelmä

Tutkielmani aineisto on kerätty liitteen 1 mukaisella kyselylomakkeella Vaasassa keväällä 2006. Lomakkeen täytti kaikkiaan 72 Vaasan yliopiston opiskelijaa. Luvussa 3.3 esittelen kyselylomakkeeseen ja aineistoon valitsemani nimet. Kyselylomakkeen kysymyksissä olen ottanut mallia Morganilta, O'Neillilta ja Harréltä (1979). Kyselylomakkeessa kysytään aluksi vastaajan ikä ja sukupuoli, joiden jälkeen ensimmäisenä tehtävänä on antaa kuvatonlaiselle henkilölle sopiva nimi. Näissä kuvauksissa olen käyttänyt joitakin samoja adjektiiveja kuin englantilaiset tutkijatkin, osan keksin itse. Kuvauksien kohdalla en hakenut, ainakaan tietoisesti, mitään tiettyjä vastauksia, vaan valitsin piirteet kuhunkin kuvaukseen täysin satunnaisesti.

Kyselylomakkeen toisena varsinaisena tehtävänä on yhdistää ennalta valittuihin etuniimiin adjektiiveja annetusta listasta. Osa annetuista adjektiiveista kuvailee ulkonäköä, osa luonnetta. Lisäksi osa adjektiiveista kuvailee nk. henkisiä kykyjä. Päädyin tekemään listan ominaisuuksista, koska ajattelin sen helpottavan vastaajan työtä ja antavan toisaalta valmiiksi tiettyä skaalaa vastauksiin. Tämä tähtäimessä sijoitin listaan joitakin vastaakohtaisuuksia, kuten lyhyt/pitkä, älykäs/tyhmä ja niin edelleen. Vaikka valmis lista jossain määrin ohjailee vastauksia, siihen on kuitenkin valittu ihan tavallisia ja yleisluontoisia adjektiiveja, joilla voi kuvata ketä tahansa. Lisäksi pyysin vastaajia vielä arvioimaan omaa mieltymystään kuhunkin nimeen eli vastaaja antoi nimelle arvosanan sen mukaan kuinka paljon tämä nimestä pitää.

Aineiston nimet on valittu nimipäiväkalerista neljällä erilaisella perusteella. Osa nimistä on nk. muodikkaita nimiä tällä hetkellä. Ne on poimittu Väestörekisterikeskuksen tekemästä tilastosta vuonna 2004 syntyneiden lasten suosituimmista ensimmäisistä etunimistä (Väestörekisterikeskus 2006). Osa nimistä taas on harvinaisia nimiä, joilla on tai on ollut kaikkiaan alle 500 nimenkantajaa vuodesta 1899 lähtien syntyneillä miehillä ja naisilla. Kuitenkin nämä nimet löytyvät myös nimipäiväkalerista. Näiden nimien valinnassa olen käyttänyt apuna Väestörekisterikeskuksen internetissä toimivaa nimi-palvelua (Väestörekisterikeskus 2008), jonka avulla voi tarkistaa nimenkantajien määrän. Osalla kyselylomakkeeseen valituista nimistä on jonkinlainen vakiintunut slangimerkitys, kuten esimerkiksi *Taunolla* tai *Uunolla*. Nämä slangimerkitykset on poimittu Heikki Paunosen slangisanakirjasta (Paunonen 2000). Osa nimistä on puolestaan valittu siksi, että niillä on joku hyvin tunnettu kantaja, esimerkiksi *Tarja* (Tarja Halonen, Tarja Turunen).

Luvun viisi alussa kerron tarkemmin aineistosta ja sen käsittelystä. Menetelmäni aineiston käsittelyyn olen muodostanut Kiviniemen teoriaa mukaillen ja olen luokitellut aineistossani esiintyvät nimiin liittyvät mielikuvat kielensisäisiin ja kielenulkoisiin sivumielteisiin. Näin luokittelemalla pystyn tarkastelemaan lähemmin vastaajien nimiin liittyviä mielikuvia. Olen poiminut aineistostani olennaisimmat osat tähän lukuun viisi, kokonaisuudessaan nimiin liitetyt piirteet löytyvät liitteestä kaksi. Vaikka aineistoa on runsaasti, en katsonut tulosten kuitenkaan antavan aihetta tilastolliseen analysointiin

ainakaan kokonaisuudessaan. Kyselylomakkeessa antamani tehtävät toivat laajan skaalin aineistoa, joten katsoin kvalitatiivisen tarkastelun riittävän tähän tutkielmaan.

1.3 Aiemmasta tutkimuksesta

Tutkielman teoreettinen tausta on nimistöntutkimuksessa ja tarkemmin antroponymiassa eli henkilönnimitutkimuksessa. Henkilönnimitutkimusta on tehty Suomessa aina 1800-luvun lopulta saakka ja tutkimuksissa ovat painottuneet erityisesti nimien alkuperä, nimen antamisen perusteet sekä lisänimet. Henkilönnimitutkimuksen ohella nimistöntutkimukseen kuuluu paikannimitutkimus eli toponymia, joka Suomessa on sekä vanhempaa että terminologialtaan kehittyneempää.

Erityisesti paikannimitutkimuksessa on 1990-luvulta alkaen entistä enemmän siirrytty sosio-onomastiseen tutkimukseen, jolloin tutkitaan ennen kaikkea nimien käyttöä, vaihtelua, variaatiota ja muutosta. Sosio-onomastisessa tutkimuksessa otetaan erityisesti huomioon nimien käytön sosiaalinen ja tilanteinen kenttä. Lisäksi esimerkiksi virallisesta kaupunkinimistöstä on voitu selvittää kaupunkilaisten asenteita suunniteltua kaavanimistöä kohtaan sekä mielipiteitä siitä. (Ainiala & Pitkänen 2002: 237, 239.)

Sosio-onomastiikka on melko uusi tutkimusala, jota on sovellettu tähän asti lähinnä paikannimitutkimuksessa (Ainiala & Pitkänen 2002: 238). Henkilönnimitutkimuksessa sosio-onomastiikkaan lukeutuvat erityisesti useat lisänimitutkimukset, joita on tehty varsinkin Helsingin ja Turun yliopistoissa. Vaasassakin on ainakin yksi opinnäytetyö aiheesta: Katja Alanen on tutkinut koululuokan lempi- ja haukkumanimiä (Alanen 2000).

Tässä tutkielmassa ei keskitytä sosio-onomastiikalle tyypillisempään nimien käytön ja vaihtelun tarkastelemiseen, vaan tutkimuksen kohteena ovat mielikuvat ja myös mielipiteet erilaisista nimistä ja niiden oletetuista kantajista. Idea ilmiön todentamiseen ja tarkastelemiseen nojautuu pitkälti Kiviniemen antamiin teoreettisiin lähtökohtiin nimiin kytkeytyvistä sivumielteistä, joita hän esittelee kirjassaan *Rakkaan lapsen monet nimet*.

Aineiston avulla tarkastelen muodostetaanko nimenkantajista mielikuvia pelkästään nimensä perusteella, millaisia mielikuvat ovat ja mihin ne perustuvat.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielmani teoriaosuus alkaa toisessa luvussa, jossa keskityn ensin nimeen. Pohdin mikä on nimen tehtävä ja sen merkitys. Tutkielman kolmannessa luvussa keskityn mielikuvan käsitteeseen oman aiheeni kannalta ja otan esille miten henkilönnimiin liittyviä mielikuvia on hyödynnetty esimerkiksi kaunokirjallisuudessa. Tuon esille hieman myös kaupallisen alan asiantuntijoiden näkemyksiä mielikuvista, sillä parhaiten niiden merkitykseen ja hyödyntämiseen lienee perehdytty juuri markkinoinnissa. Kolmannessa luvussa kerron myös nimistigmoista, äänneiden vaikutuksesta nimistä syntyvään mielikuvaan sekä vielä hieman henkilöhavainnoinnista.

Luvussa neljä kerron tarkemmin tutkielmaan valitsemistani nimistä. Tutkielman viides luku keskittyy aineiston käsittelyyn. Kerron luvun alussa tarkemmin aineistosta, sen keruusta ja käsittelymenetelmästä. Tutkielmani päättyy kuudenteen lukuun, johon olen koonnut johtopäätökset. Liitteinä tutkielmassa on laatimani kyselylomake, jolla keräsin tutkielman aineiston sekä kyselylomakkeen tehtävän 4 vastaukset.

2 NIMI JA SEN MERKITYKSET

2.1 Nimen määritelmä

Nimi on suomen kielen perussanakirjan mukaan sana tai sanaliitto, joka viittaa johonkin henkilöön, oloon, esineeseen, asiaan tai muuhun sellaiseen yksilönä tai lajinsa edustajana (PS s.v. *nimi*). Tässä tutkielmassa keskityn etunimiin, joita käytetään sukunimen lisänä **henkilönnimenä**. Henkilönnimi on henkilöä tarkoittava erisnimi (Kiviniemi, Pitkänen & Zilliacus 1974: 16).

Jaan aineistoon valitsemani nimet **miehennimiin** eli miesten etunimiin ja **naisennimiin** eli naisten etunimiin (Kiviniemi ym. 1974: 29, 31). Jako on täysin nimipäiväalmanakan mukainen. Tulen työssäni käyttämään paljon myös termejä **muotিনি** sekä **nimenkantaja**. Muotিনি on nimi, joka edustaa jonakin aikana suosittua nimityyppiä (Kiviniemi ym. 1974: 30). Muotಿನimet ovat usein suosikkiniimiä eli nimenantajien suosimia henkilönnimiä (Kiviniemi ym. 1974: 51). Nimenkantajalla tarkoitan puolestaan tutkielmasani yksinomaan henkilöä, jolla on nimi. Nimenkantajalla voidaan tarkoittaa myös paikkaa, jolla on nimi (Kiviniemi ym. 1974: 31).

2.2 Nimen tehtävä ja merkitys

Tiedot eri kansojen vanhimmasta henkilönnimistöstä viittaavat varsin yhdensuuntaisesti siihen, että alun perin ihmisillä on ollut vain yksi nimi. Ihmiset elivät useimmiten niin pienissä yhteisöissä, että yksi nimi riitti ja mikä tärkeintä, vielä ei ollut sellaista keskitettyä hallintoa, joka olisi vaatinut ihmisten tarkkaa yksilöintiä. (Kiviniemi 1982: 29.) Etunimet ja sukunimet ovat ennen muuta yhteisön kielipääomaan kuuluvia varoja, yhteisön omia. Nimillä on jokapäiväisessä elämässä ennen muuta käytännöllinen tehtävä. (Närhi 1992: 33.) Maamme väestörekisteriin merkityillä kansalaisilla on virallinen nimi, joka muodostuu sukunimestä ja etunimestä. Virallisena kutsumanimenä käytettävä etunimi yksilöi meidät, sitä meistä käytetään perheen, sukulaisten, läheisten työtoverien ja

tuttavien keskuudessa, kun tarkempi määrittäminen ei ole tarpeen. (Vesikansa 1989: 276.)

Nimi on tärkeä osa ihmisen persoonallisuutta ja nimi on ymmärretty myös symboliksi: ei nimi miestä pahenna, jos ei mies nimeä. Nimen on kuitenkin katsottu edustavan koko henkilöä, tästä kertovat esimerkiksi sanonnat häpäistä nimensä tai hänen nimensä herättää kauhua jne. (Räikkälä 1972: 7.) Identifioimisen lisäksi nimen tehtävä voi olla antaa suoraa informaatiota kohteestaan, mutta tämä koskee lähinnä paikannimiä. Henkilönnimien kohdalla suoraa informaatiota voidaan välittää erityisesti liikanimien välityksellä. (Närhi 1989: 480.)

Eeva-Maria Närhi uskoo, että kyllin laajalla alueella tunnettu erisnimi kasvattaa ”voimaansa” ja pelkkä nimi riittää edustamaan esimerkiksi maata tai ihmistä eikä pelkästään itse kohdetta. Jos nimi on tarpeeksi tunnettu, siitä Närhen mukaan tulee niin vahva, että se alkaa toimia symbolina. Historia on tehnyt monista erisnimistä symboleja, esimerkkinä Närhi mainitsee mm. *Juudaksen*, joka symboloi petturuutta. Nimen symboliksi muodostumiseen ei Närhen mukaan tarvita välttämättä ajankaan kulumista, vaan erisnimisymboleita syntyy koko ajan, tosin osa niistä on selvästi ymmärrettävissä vain lyhyen aikaa. (Närhi 1989: 481.)

Kiviniemi toteaa, että nimen tehtävä ei ole ihmisen luonnehtiminen, vaan yksilöinti. Hän kuitenkin lisää, ettei etunimi aina ole pelkästään yksilöivä ilmaus, vaan se voi vaikuttaa myös mielikuvaamme nimenkantajasta. Tällöin on pohdittava onko kyse nimen ”merkityksestä” vai jostain muusta. (Kiviniemi 1982: 11.) Nimen merkitystä ovat pohdineet monet nimistöntutkijat. Toni Heikkinen toteaa, että perinteisesti on lähdetty siitä, ettei nimellä ole merkitystä vaan ainoastaan määrätarkoite. Nimen funktiona on siis vain yksilöidä tarkoitteita eikä kuvailla niitä apellatiivisesti. Nimeltä puuttuu merkitys sanan varsinaisessa merkityksessä. (Heikkinen 2001: 135–136.)

Terhi Ainiala ei epäile useiden tutkijoiden kielteistä vastausta kysymykseen tarvitseeko nimi yksilöidäkseen semanttista sisältöä. Ainialan mukaan yksilöinti on tehtävä, jota varten ilmaus ei tarvitse semanttista sisältöä, kuvailevaa merkitystä. Kohteet voi tarvit-

taessa yksilöidä myös erilaisten merkityksettömien symboleiden avulla, kuten kirjaimilla tai numeroilla. Jotta nimeä voi käyttää onnistuneesti, on tiedettävä ainoastaan mikä sen tarkoite on. (Ainiala 1997: 16.)

Ainiala toteaa, että proprin ”merkitys” on siinä, että se yksilöi, viittaa vakiintuneesti kielenulkoiseen entiteettiin. Tämä ei kuitenkaan voi olla nimen merkitys: nimi ja sen tarkoite on pidettävä erillään toisistaan, koska tarkoite ei ole nimen merkitys. (Ainiala 1997: 17.) Ritva Liisa Pitkänen selvittää erisnimen eroavuutta tavallisista sanoista toteamalla, että tavallinen sana toimii tarkoitetta kuvaavana ilmauksena, kun taas erisnimi on pelkästään nimittävä (Pitkänen 1989: 317).

Vaikka esimerkiksi Ainialan mielestä nimellä ei ole merkitystä, vaan tarkoite, saattaa varsinkin etunimillä olla ainakin jonkinlaista merkityssisältöä. Jouko Vesikansa toteaa, että etunimillä on alun perin ollut ja on monesti vieläkin oma merkityssisältönsä. Vanhojen kansainvälisten etunimien alkuperäinen sisältö on useimmiten ollut täysin hämärä jo niiden tullessa Suomeen, mutta osan nimistä on tiedetty pohjautuvan Raamattuun, osan olevan pyhimysten taikka kuningas- tai keisariperheen nimiä. Monilla uusilla nimesepitteillä ei ole varsinaista semanttista sisältöä, mutta useista vanhemmista apellatiivisyntyisistä kotoisista etunimistämme kuultaa niiden alkuperäinen, kielessä yhä elävä yleismerkitys, esim. *Veli*, *Tytti* ja *Sisko*. (Vesikansa 1989: 283.)

Vesikansa toteaa myös, että sisältönsä perusteella tiettyjä mielikuvia herättävät etunimet voivat vuosien mittaan käydä kantajalleen kiusallisiksi. Hän mainitsee Presidentti Urho Kekkonen, joka on kertonut nuorempana ajatelleensa, että *Urho*-nimessä oli ”vähän itsekehua ja pöyhkeilyä enkä minä siitä koskaan pitänyt”. (Vesikansa 1989: 283.)

Henkilönnimet eli antroponyymit eivät ole samalla tavalla yksiviitteisiä kuin paikannimet. Leksikkoon kuuluu esimerkiksi vain yksi *Heikki*-nimi vaikka *Heikki*-nimisiä on tuhansia, kun taas esimerkiksi *Hernesaari* -nimiä on yhtä monta kuin on sennimisiä paikkoja. (Ainiala 1997: 15.)

2.2.1 Nimen merkitys nimenantajalle

Nimenantajan valinnanvaikeudesta lapsensa nimien suhteen kertovat useat nimikirjat sekä asian käsittely aikakauslehdissä silloin tällöin. Myös internetin keskustelupalstoilla pohditaan hyviä ja huonoja nimiä ja haetaan neuvoa tärkeään päätökseen. Usein nimellä halutaan osittain sitoa lapsi perheeseen esimerkiksi antamalla lapselle jokin suvussa kulkenut nimi. Toisaalta nimervalintaa ohjailevat vahvasti myös vanhempien mieltymykset tiettyihin nimiin.

Valtaosa jokaisesta ikäpolvesta on saanut melko yleiseksi osoittautuneen nimen. Tämä johtuu siitä, että nimervalintaa ohjailee – usein ehkä tiedostamattomasti – sosiaalinen vaistomme. (Kiviniemi 1993: 10.) Juuri nimivalintojen yhtäläisyys osoittaa, että sosiaalinen vaistomme on myös ajan nimityylin osalta yllättävän tarkka (Kiviniemi 1993: 10).

Nimervalinta on vanhastaan ollut monenlaisten perinteiden säätelemää. Tavallista on ollut varsinkin se, että lapsien etunimet valittiin suvun nimien piiristä. Kun Suomessa on 1700-luvulta lähtien annettu useampi kuin yksi etunimi, on nimervalintaan tullut uudenlaista vapautta. Vanha perinne suvun piiristä valitusta nimestä on voitu jättää jälkimmäisten etunimien varaan, jolloin ensimmäinen etunimi on voitu valita paljon vapaammin omien mieltymysten mukaan. Nykyisin vanhat perinteet ovat saattaneet katketa jo kokonaan. (Kiviniemi 1993: 14, 16.)

Kustaa Vilkuna totesi 1970-luvulla, että nykyisenä arkisen asiallisena kautena ovat jälleen yleistyneet nimet, joilla ei ole mitään erityistä tunnesisältöä. Uudet suomalaiset nimet, kuten *Eija* tai *Raija*, ovat muodostuneet merkityksettömästä äänneyhtymästä, sillä vanhemmat eivät halua ilmaista tunteitaan eivätkä tulevaisuuden toiveitaan nimillä kuten *Lahja*, *Lempi* tai *Siveä*, jotka ovat liian sanovia. (Vilkuna 1980: 10.)

2.2.2 Nimen merkitys kantajalleen

Vilkuna on todennut etunimestä, että se on ihmisen yksilöllisin ulospäin suuntautuva tiedottaja, hänen ominaisleimansa. Muutamit vähäiset tavut, joilla tuskin on mitään erillismerkitystä, kykenevät herättämään laajassa piirissä värikkään mielikuvan henkilöstä, jonka vain tämä äänneyhtymä erottaa muusta joukosta omaksi yksilökseen. (Vil-

kuna 1980: 14.) Nimiin liittyy kullakin myös omia mielikuviaan. Kuullessamme jonkin nimen mielessämme syntyy kuva, miltä sen kantaja näyttää tai millainen hän on luonteeltaan. Kun tapaamme kyseisen nimen omistajan, saatamme jopa hämmästyä kun hän osoittautuu toisennäköiseksi tai -oloiseksi kuin olimme kuvitelleet. Mielikuvien moninaisuus kertoo, että eri ihmiset kokevat samatkin nimet hyvin eri lailla. (Lempiäinen 1999: 6.)

Kiviniemi muistuttaa nimervalinnan ohjeissaan, ettei kukaan yleensä pidä siitä, että oma etunimiyhdistelmä tai etu- ja sukunimen yhdistelmä on jollakin tapaa huvittava. Viljasen Kallesta tulee helposti Kaljasen Ville kouluikäisten suussa, mutta tällaista huvittavuutta ei aina nimervalintatilanteessa huomata. (Kiviniemi 1993: 163.) Kiviniemen ohjeet ovat hyvä muistutus siitä, että nimeään on kannettava koko ikänsä, joten sen sopivuudella on tärkeä merkitys kantajansa elämän kannalta.

Nimilakimme vuodelta 1991 ohjeistaa etunimien osalta, että etunimeksi ei voida hyväksyä nimeä, joka on sopimaton tai jonka käyttö muutoin voi aiheuttaa ilmeistä haittaa. Nimen tulee olla muodoltaan ja kirjoitustavaltaan kotimaisen nimikäytännön mukainen eikä pojalle saa antaa naisennimeä tai päinvastoin. Ensimmäinen etunimi ei myöskään saa olla sama kuin lapsen sisaruksella tai puolisisaruksella. Näistä ohjeista poiketaan vain erityisyistä, joita voivat olla esimerkiksi uskonnollisen tapa tai henkilön kansalaisuus, jolloin yhteys vieraaseen valtioon ja sen nimikäytäntöön ovat hyväksyttäviä syitä suomalaisesta poikkeavaan nimeen. Etunimensä voi muuttaa myöhemmin, mikäli ei ole siihen tyytyväinen eikä uuden nimen hyväksymiselle ole estettä, mutta vain kerran. (Finlex 2008.)

3 MIELIKUVAN MERKITYS JA KÄYTTÖ

Tämän työn kannalta olennainen käsite on nimen lisäksi **mielikuva**. Tässä luvussa keskityn mielikuvaan ja pyrin selvittämään mitä mielikuvat oikeastaan ovat ja mikä niiden merkitys on tämän tutkielman aiheen kannalta ja myös miten niitä tarkoituksellisesti hyödynnetään eri aloilla.

3.1 Mielikuvan määritelmä

Mielikuva on suomen kielen perussanakirjan mukaan sisäinen, psyykkinen kuva jostakin, kuvitelma tai mielle (PS s.v. *mielikuva*). Mielikuva-käsitteellä sekä sen synonyyminä käytetyllä imago-termillä on tärkeä merkitys erityisesti kaupallisella alalla ja politiikassa. Koska näillä aloilla mielikuvan käsitettä on tarkoin pohdittu, otan esille mitä niiden yhteydessä on mielikuvasta todettu ennen kuin siirryn käsittelemään mielikuvia nimien kannalta.

Philip Kotler määrittelee imagon joukoksi ihmisen uskomuksia, ideoita ja vaikutelmia mistä tahansa kohteesta (Kotler 1997: 607). Iina Viksten puolestaan toteaa markkinoinnin pro gradu -tutkielmassaan, että nykyajan yhteiskuntaa voisi hyvin kutsua imagoyhteiskunnaksi. Toimijan tai tuotteen viestimä käsitys itsestään ei riitä, vaan tärkeämpää on se, minkälaisen imagon viestitetty sanoma vastaanottajan mielessä synnyttää. Näin esimerkiksi tuotemerkestä syntynyt imago on ratkaisevassa asemassa, kun merkit ryhmittyvät voittajiin ja häviäjiin. (Viksten 2000: 12.)

Vaikka imagoa on käytetty usein mielikuvan synonyyminä, on viime vuosina termeille markkinoinnin piirissä alkanut kuitenkin vakiintua merkitysero (Viksten 2000: 12). Koska mielikuvan käsite sopii tähän työhön paremmin, keskityn tässä siihen ja puhun nimien osalta mielikuvista, jota markkinoinnin vanhemmassa kirjallisuudessaakin pääasiassa on käytetty (esim. Rope & Mether 1991).

Mielikuvamarkkinoinnin teoriaan perehtyneet Timo Rope ja Jari Methher määrittelevät mielikuvan henkilön kokemusten, tietojen, asenteiden, tunteiden ja uskomusten sumaksi. He toteavat, että mielikuvan sisällöstä merkittävä osa, asenteet, tunteet ja uskomukset, on pelkkää mielikuvaa. Mielikuvan tosiasioihin perustuviin elementteihin he lukevat vain kokemukset, jotka nekin voivat olla ihmisen arvojen kautta värittyneitä sekä tiedot, jotka puolestaan saattavat olla tosia tai epätosia. Subjektiiivisessa mielikuvassa ei siis ole kyse siitä miten asiat ovat, vaan siitä, miltä ne näyttävät. (Rope & Methher 1991: 19.)

Rope ja Methher (1991: 32–35) puhuvat mielikuvan käsitteellisistä tasoista, jotka ovat puhdas mielikuva, pysyvä mielikuva ja sisäinen totuus. Jos mielikuvan perustana ovat ajatukset, näkemykset ja käsitykset ilman positiivista tai negatiivista tunne-elementtiä, puhutaan puhtaasta mielikuvasta. Puhdas mielikuva sisältää siis ajatuksen lisäksi arvovapaat käsitykset ja näkemykset. Pysyvä mielikuva syntyy kun puhtaaseen mielikuvaan yhdistetään asenne, jolloin puhtaaseen mielikuvaan tulee mukaan tunnetaso, eli positiivisia tai negatiivisia tuntemuksia. Kun pysyvään mielikuvaan uskotaan, muodostuu mielikuvasta sisäinen totuus.

Mielikuvien muuttumiseen voi Leif Åbergin mukaan vaikuttaa omien kokemusten lisäksi myös muiden kertomat kokemukset ja median esiin nostamat teemat. Mielikuvat tietysti haalistuvat, jos niitä ei vahvisteta ja lopulta ne voivat kadota kokonaan (Åberg 1997: 157–156). Toisaalta ihmisten on usein vaikea muuttaa jostain asiasta muodostama mielikuvaa ja ihminen helpommin vastaanottaa tietoa, joka tukee vanhoja käsityksiä ja kokemuksia (Rope & Methher 1991: 21).

3.2 Mielikuvat henkilönnimien kannalta

Etunimellä saattaa olla melkoinen vaikutus mielikuvaamme muuten tuntemattomasta ihmisestä, sillä etunimiin kytkeytyy erilaisia miellelyhtymiä, joiden perustella ne saavat oman sävynsä (Kiviniemi 1982: 12). Samaan tapaan kuin markkinoinnissa puhutaan toimijan tai tuotteen imagosta, voidaan nimienkin kohdalla puhua niin sanotusti ”hyvis-

tä” ja ”huonoista” nimistä, jotka viestivät nimenkantajastaan erilaisia asioita. Nimen perusteella saatamme päätellä nimenkantajan sukupuolen, arvailla ehkä hänen ikäänsä ja jopa muiden samannimisten meihin tekemän vaikutuksen perusteella olettaa muitakin asioita, kuten luonteen piirteitä tai ulkonäköä koskevia yksityiskohtia. ”Huono” nimi voisi olla harhaanjohtava esimerkiksi sukupuolen suhteen tai herättää negatiivisia mielikuvia. ”Hyvä” nimi voisi puolestaan omata, syystä tai toisesta, positiivisemmän kaiun.

Kiviniemen mukaan nämä etunimiin kytkeytyvät sivumielteet voivat olla joko kielen-sisäisiä, jolloin sivumielteet liittyvät nimeen sellaisenaan ja sen asemaan kielen systeemissä. Sivumielteet voivat olla myös kielenulkoisia, jolloin assosiaatiot johtuvat nimenkantajiin liittyvistä mielikuvista (Kiviniemi 1982: 13). Kielenulkoiset sivumielteet vastaisivat siis lähinnä sitä mielikuvan määritelmää, jota Rope ja Mether tarkoittavat: mielikuva on henkilön kokemusten, tietojen, asenteiden, tunteiden ja uskomusten summa.

Vilkuna on todennut, että suurin osa ihmisistä ei halua antaa lapsilleen niitä nimiä, jotka ovat heidän omalla ikäpolvellaan yleisiä ja joihin siksi liittyy liikaa erilaisia henkilömielikuvia (Vilkuna 1993: 45). Tällaiset henkilömielikuvat voidaan lukea kielenulkoisiin mielikuviiin. Kielenulkoiset assosiaatiot johtuvat nimenkantajiin liittyvistä mielikuvista kun taas kielen-sisäiset sivumielteet liittyvät nimeen sellaisenaan ja sen asemaan kielen systeemissä. Kielelliset assosiaatiot voivat perustua äänteellisiin seikkoihin, nimien rakenteeseen tai vaikkapa niiden kirjoitusasuun ja ne voivat olla semanttisia eli nimien sisältöön ja äänteellisesti läheisten ilmausten merkityksiin kytkeytyviä. (Kiviniemi 1982: 13.)

Kiviniemi lisää, että etunimiin liittyvät mielikuvat kuvitteellisista nimenkantajista saattavat olla yksilöllisiä, siis vain omakohtaisiin tuntemuksiin pohjautuvia, mutta myös enemmän tai vähemmän yhteisiä. Mielikuvien yleisyys riippuu hänen mukaansa paljolti siitä, mihin ne perustuvat. Äänteelliset ja nimien sisältöön perustuvat assosiaatiot ovat hänen mukaansa samassa kieliyhteisössä usein samansuuntaisia. Laajalti yhteisiä voivat olla myös sellaiset sivumielteet, jotka yhdistävät nimet tiettyyn kieleen, ikä- tai sosiaaliryhmään. (Kiviniemi 1982: 14.)

Etunimistä syntyviä mielikuvia on tutkittu erityisesti kirjallisuudessa. Yvonne Bertills toteaa, että kirjallisuuden henkilönnimillä on merkityksiä, jotka ovat olennaisia hahmon ymmärtämisen kannalta – sisäistämällä nimen mahdollisen semanttisen sisällön ymmärtää samalla mitä kirjailija haluaa nimen avulla välittää lukijalle. Semanttinen sisältö saattaa varsinkin lastenkirjallisuudessa karakterisoida henkilöahmon hyvinkin tarkkaan, nimen äänteellinen muoto taas herättää tietynlaisia mielikuvia, jotka myös antavat nimelle merkitysisältöä. (Bertills 2003: 100–101.)

Henkilöhahmojen nimiä Anni Swanin nuorisokirjoissa tutkinut Saara Tikkala on todennut esimerkiksi, että henkilöahmojen nimet kuvastavat hahmojen yhteiskuntaluokkaa ja että henkilöahmot tietävät itsekkin millainen on vaikkapa tyypillinen alempaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvan kansalaisen etunimi. Pekat ja paavot ovat alinta kastia ja kuvaavat tyypillistä rahvasta. (Tikkala 2000: 87.)

Bertillsin mielestä lastenkirjallisuuden hahmoja ymmärretään nimien kautta: nimet selittävät hahmon asemaa ja luonnetta toisiin hahmoihin verrattuna. Nimistä myös paljastuu miten kirjailija haluaisi lukijan tulkitsevan luomiaan hahmoja. Nimet voivat kuvata esimerkiksi hahmon käyttäytymistä, tapoja tai ulkonäköä ja ne ovat usein kielellä leikkiviä, monitulkintaisia ja onomatopoeettisia. (Bertills 2003: 100–159.) Tikkala mainitsee esimerkkeinä nimet *Amrosius Apila* (henkilö, joka on ahkera runojen kirjoittaja, huomaa alkusointu) sekä Makkaramestari *Paistinen* (Tikkala 2000: 96).

Tikkala päätyy tutkimuksessaan johtopäätökseen, että semanttiselta kannalta nimien mielikuvat tulevat esiin esimerkiksi äänteitä, nimisymboliikkaa ja kertomuksen narratiivisuutta tarkasteltaessa. Nimet ovat siis sidoksissa yhteiskuntaan, aikaan ja merkitykseen. Nämä kolme tekijää kietoutuvat yhteen muodostaen sen mielikuvien kimpun, mikä lukijalle nimistä ja niiden kantajista syntyy kaunokirjallisuutta lukiessa. Tikkala toteaa esimerkiksi, että *Tyyra* on nimenä yläluokkainen, harvinainen ja ”niin sievä nimi” (Pikkupappilassa, s. 80), että jo sen pelkkä lausumatapa saattaa herättää lukijassa tiettyjä mielikuvia henkilöahmon luonteesta. (Tikkala 2000: 104–105.)

Äänneillä on merkitystä myös muodostettaessa mielikuvaa henkilöahmon yhteiskunta-
luokasta. Tikkala käyttää tässä esimerkkinä köyhän lesken poikaa Jahvettia, joka ei osaa
lausua ruotsalaista sukunimeä. (Tikkala 2000: 100.) Tikkala toteaa myös, että Swanin
teoksissa henkilöahmojen yhteiskunnallinen asema on korostetusta esillä, ja että Swan
on miettinyt etu- ja sukunimet tarkkaan kunkin hahmon yhteiskunnalliselle statukselle
sopiviksi. Näin henkilönnimet ovat olleet Swanille tärkeä apukeino teosten maailman
henkiin herättämisessä. (Tikkala 2000: 105.)

3.3 Äänneiden vaikutus nimestä syntyvään mielikuvaan

Kiviniemi on todennut eri äänneillä olevan erilaista ilmeikkyyttä ja siten suuri osuus
nimien sävyttäjinä. Äännesymboliikka perustuu äänneiden akustisen ominaislaadun li-
säksi niiden tuottamistavan symboliseen merkitykseen. Hän joutuu kuitenkin toteamaan,
että koska eri äänneiden erilaista ilmeikkyyttä – ekspressiivistä ominaislaatua – ei ole
suomen kielen osalta paljontaan selvitetty, asia jää nimenantajien ja -käyttäjien oman
intuition varaan. (Kiviniemi 1982: 15–16.)

Bertillsin mukaan äännesymboliikkaa käytetään erityisesti lastenkirjallisuuden hahmoja
nimetessä. Äänneet luovat tietynlaisen mielikuvan hahmosta, herättävät tietynlaisia tun-
teita ja saavat lukijan ajatukset kulkemaan tiettyyn suuntaan. (Bertills 2003: 143.) Tik-
kala toteaa esimerkiksi, että nimet, joissa on *l*- tai *m*-äänne tai jotka päättyvät *i*:hin kuu-
lostavat pikkulasten nimiltä. Näistä hyvä esimerkki on Pikkupappilan Lotin omina pik-
kulapsinaan pitämien paperinukkien nimet: *Maija*, *Kerttu*, *Lassi* ja *Lilli*. Tikkala huo-
mauttaa myös, että Pikkupappilan tyttöjen nimet ovat hypokoristisuudessaan nukkien
nimien kanssa samaa sarjaa: *Minna* muistuttaa *Maijaa*, *Liisi* ja *Lotti Lassia* ja *Lilliä*.
Sananloppuisesta *i*-vokaalista syntyy mielikuva deminutiivista. (Tikkala 2000: 100.)

Etunimiä ja niiden äänneitä 1970-luvulla tarkastellut Pentti Leino on todennut, ettei eri
äänneiden esiintymistiheys etunimistössämme ole kaikilta osin läheskään sama kuin
suomen kielessä yleensä. Näkyvimmäksi piirteeksi hän toteaa etuvokaalisten nimien
vähyyden: etuvokaalisia *y*-, *ä*- tai *ö*-vokaalin sisältäviä nimiä on niukasti. Pejoratiivinen

(väheksyvä, halveksuva) sävy, joka suomen *ö*-vokaalilla usein on, näyttää etunimistössä liittyvän jossain määrin myös muihin etuvokaaleihin, ei kuitenkaan *e*:hen ja *i*:hin. (Leino 1972: 92.) Pejoratiivinen sävy olisi siis ainakin Leinon mielestä etuvokaaleilla *ö*, *y* ja *ä*. Kiviniemi huomauttaa kuitenkin, ettei tätä käsitystä voi yleistää, sillä monet etuvokaaliset nimet kuten *Jyri*, *Päivi*, *Pälvi* ja *Säde* ovat olleet melko suosittuja (Kiviniemi 1982: 166; Kiviniemi käyttää aikamääränä sanoja ”viime vuosikymmeninä”).

Pejoratiivinen leima saattaa liittyä nimeen hyvinkin pysyvästi. Tästä esimerkkinä Leino mainitsee nimen *Yrjö* ja siteeraa Eljas Raussin kuvasta Virolahdella 1840-luvulla. Raussi kertoo, että *Yrjö* oli nimi, jolla ymmärrettiin jotain jyrkkä-, juroluontoista ja myös saastaista kuin sikaa. Nelijalkaista sikaakin saatettiin sanoa yrjöksi, yrsäksi. *Yrjön* lisäksi Leino mainitsee *Väinön*, *Unon*, *Taunon*, *Paavon* ja *Ellin* niminä, joihin yleisesti liittyy varsin selvärajainen pejoratiivinen merkityssisältö. Näistä myös *Paavo* ja *Ellin* olivat pejoratiivisia Eljas Raussin ajan Virolahdella. (Leino 1972: 96–97.)

Tikkala toteaa, ettei *Yrjön* mahdollinen pejoratiivisuus ole estänyt ainakaan Swania antamasta kyseistä nimeä (Tikkala 2005: 101). *Yrjö* onkin ollut suosituimmillaan 1880–1920-luvuilla, jolloin se on parhaimmillaan ollut kymmenen yleisimmän etunimen joukossa (Kiviniemi 1982: 208, 348). Tämän on tiennyt myös Anni Swan Tottisalmen perillisessä: ”Yrjö on varsin tavallinen nimi.” (Tikkala 2000: 101).

Leinon mielestä joillakin äänneillä näyttää olevan etunimistössä lievä, ellei aivan symbolinen, niin ainakin deskriptiivinen, esteettinen tai emotionaalinen väritys. Nimen ääniasu ei yksin ratkaise nimen kauneutta ja rumuutta tai suosiota ja epäsuosiota, mutta nimen äänneasu voi vaikuttaa myös nimen suosioon. Esimerkkinä hän mainitsee *r*-konsonantillisten nimien väistymisen 1950–1960-lukujen vaihteessa. Leino pitää siihen syynä sitä, että *r* koettiin jollakin tapaa ”rumaksi” tai ainakin vähemmän kauniiksi kuin aikaisemmin. (Leino 1972: 96–97.)

Äänneet ja äänneyhdistelmät vaikuttavat myös siihen minkä maalaisiksi nimet mielletään. Esimerkiksi nimet *Ivan*, *John*, *Jean*, *Hans*, *Giovanni* ja *Juan* ovat leimallisesti tietyn maalaisia nimiä, vaikka kaikki ovat lähtöisin *Johanneksesta*. (Kiviniemi 1982: 14.)

Nimien äänneasulla on tärkeä osa nimiin liittyvissä assosiaatioissa, koska äänneasu vaikuttaa koko nimistön rakenteeseen. Esimerkiksi *i* on yleisempi naisten nimissä ja miesten nimissä on useammin *r* kuin *l*, mutta naisilla päinvastoin. Vokaali *o* puolestaan on miesten nimissä lähes neljä kertaa yleisempi kuin naisten nimissä. Miesten nimissä myös suositaan enemmän soinnittomia konsonantteja (*k, p, t*), naisten taas soinnillisia (*l, m, n*). Joillakin äänneillä on siis nimistössä deskriptiivinen, emotionaalinen tai esteettinen sävy, joka on äänneen luontaisten ominaisuuksien lisäksi ainakin osaksi konventionaalinen, muodista riippuva. (Kiviniemi 1982: 166–167.)

Mary V. Seemanin tutkimuksen mukaan labiaalisilla eli suun etuosassa suppeasti lausuttavilla konsonanteilla alkavat sanat viittaavat englannin kielessä usein pienuuteen, kuten sanat *midget, baby* ja *weak*. Naisten nimissä on usein labiaalisia konsonantteja. Miesten nimissä taas käytetään enemmän velaarisia konsonantteja, jotka assosioituvat usein ”suuriin” sanoihin kuten *great, grand* ja *heavy*. (Seeman 1983: 240.)

3.4 Nimistigmat

Morgan, O’Neill ja Harré puhuvat henkilönnimiin liittyvien mielikuvien yhteydessä nimistigmoista. Nimistigmoja on kolmenlaisia. Joistakin nimistä tulee absurdeja ja naurettavia kun ne liitetään naurettavaan hahmoon. Esimerkkinä he mainitsevat *Horaceen* liittyvän nimistigman, joka johtuu siitä, että Walt Disney antoi kyseisen nimen piirtämälleen absurdille hevoshahmolle. Suositun sarjakuvan myötä stigma on levinnyt laajalti. (Morgan ym. 1979: 11.)

Toisaalta voi olla mahdollista myös, että nimi *Horace* oli jo valmiiksi stigmatisoitunut ja Disney valitsi absurdin nimen absurdille eläinhahmolleen. Morgan, O’Neill ja Harré mainitsevat tällaisista jo itsessään jollakin tapaa naurettavista nimistä toisena esimerkkinä vanhan englantilaisen sukunimen *Longbottom*. Tällaiset nimet aiheuttavat kantajalleen vitsailua ja kiusantekoa nimensä takia. Kolmas nimistigma liittyy puolestaan nimiin, jotka paljastavat kantajansa etnisen taustan. (Morgan ym. 1979: 11.)

Negatiivisten stigmojen ohella nimiin voi tietenkin liittyä myös positiivisia mielikuvia. Nimi voidaan esimerkiksi yhdistää kunnioitettuun henkilöön, perheeseen tai etniseen ryhmään. Vanhemmat voivat lapselle nimeä valitessaan pyrkiä juuri tällaisiin positiivisiin mielikuviin ja voivat jopa toivoa niiden vaikuttavan myönteisesti lastensa luonteeseen. Vanhempien nimivalinta joka tapauksessa heijastelee paikallista käsitystä nimien implikaatioista. (Morgan ym. 1979: 13–14.)

3.5 Henkilöhavainnoinnista

Kyselylomakkeeseen valitsemani ominaisuudet voidaan jakaa myönteisiin (esim. älykäs) ja kielteisiin (tyhmä). Tätä ulottuvuutta ihmiset tavallisesti käyttävät johdonmukaisesti henkilöhavainnoinnissa, jonka perusteella he muodostavat käsityksensä muista ihmisistä (Aho & Laine 1997: 80). Henkilöhavainnoinnissa ja henkilökäsitysten muodostumisessa yksilön asenteilla on tärkeä merkitys. Asenteella tarkoitetaan tässä yhteydessä juuri ihmisen taipumusta arvioida ihmisiä, ryhmiä, sosiaalisia asioita tai yleensä ympäristönsä tapahtumia johdonmukaisesti myönteisyys–kielteisyys-ulottuvuudella. Ihmisen asenne sisältää myös uskomukset toisista, samoin kuin tunteet, jotka ovat yksilölle useimmiten melko tiedostamattomia ja perustelemattomia. Jos ihminen ei tiedosta kovinkaan hyvin asenteidensa affektiivista puolta, myös henkilökäsitykset jäävät usein jäsentymättömiksi kokonaisvaikutelmiksi, joita on vaikea selkeästi kuvata. (Aho & Laine 1997: 80.)

Asenteet ja aiemmat kokemukset häiritsevät usein henkilöhavainnoinnin luotettavuutta. Ihmisillä on taipumus havaita ja tulkita heille tarjoutuvaa tietoa selektiivisesti asenteidensa ja kokemustensa pohjalta. Myös muita arvioidessaan ihminen pyrkii säilyttämään aiemmat käsityksensä vakaina ja välttämään aiempien arviointiensä kanssa ristiriitaista tietoa. Käytännössä asenteet tulevat usein esiin ennakkokäsityksinä ja stereotyyppinä. (Aho & Laine 1997: 81.)

Ihmiset muodostavat usein toisesta ennakkokäsityksen jo ennen kuin he ovat edes tavanneet. Ennakkokäsitys saattaa muodostua muiden ihmisten puheiden perusteella tai

siksi, että asianomainen kuuluu johonkin tiettyyn ryhmään, esimerkiksi ikä-, ammatti-, kieli- tai uskontoryhmään, rotuun, kansallisuuteen jne. Usein ihmisillä on stereotyyppiä käsityksiä tällaisiin ryhmiin kuuluvista ihmisistä. Stereotyyppioissa on kysymys jossakin ihmisjoukossa syntyneestä sosiaalisesta luokittelusta, jossa jostakin tietystä ihmisryhmästä on muodostettu yksinkertaistettu ja kaavamainen kuvitelma näiden ihmisten ominaisuuksista. Ennakkokäsitykset ja stereotyyppiat voivat olla yhtä hyvin positiivisia kuin negatiivisiaakin. Ennakkokäsitykset ja -luulot sekä stereotyyppiat ohjaavat yhtä hyvin lasten kuin aikuistenkin henkilöhavaintoja ja tulkintoja. (Aho & Laine 1997: 82.)

Ruotsalaisella etunimien semantiikkaa tutkineella Rolf Hedquistilla on hyvä esimerkki siitä, miten kielenkäyttäjä nimen kuullessaan muodostaa jonkinlaisen mielikuvan sen kantajan olemuksesta. Hedquist käyttää nimeä *Alma*, josta hän toteaa, että kaikille *Alma*-nimisille on nimensä lisäksi yhteistä se, että heidän nimensä on ollut tiettyyn aikaan, tietyssä paikassa ja ehkä tietyssä sosiaaliryhmässä muodikas nimi. Näin kaikilla *Alma*-nimisillä on nimensä lisäksi jotain sellaista yhteistä, mikä tekee kielenkäyttäjälle mahdolliseksi saada käsityksen siitä, miltä *Alma* näyttää tai millainen hän on ilman, että kielenkäyttäjä tuntisi ketään *Almaa*. Onkin mahdollista kuvailla eräänlainen ”yleis-*Alma*”, jonka referenttinä ei ole yksittäinen henkilö vaan kaikki *Alma*-nimen kantajat. (Hedquist 1984: 130–131.)

4 TUTKIELMAAN VALITUISTA NIMISTÄ

Valitsin kyselylomakkeen tehtävää neljä varten kaksikymmentä erilaista nimeä. Olen luokitellut ja muodostanut nimiryhmät tutkielmaan valitsemistani nimistä seuraavin perustein.

4.1 Tällä hetkellä muodikkaat nimet

Koska etunimien suosio vaihtelee eri aikoina, liitämme usein nimet tietynikäisiin henkilöihin: jotkut nimet voivat tuntua vanhojen ihmisten nimiltä ja jotkut toiset taas nuorien nimiltä (Kiviniemi 1993: 39). Valitsin tähän tutkielmaan joitakin tällä hetkellä suosiossa olevia nimiä, joista osa on selvästi ollut muodissa myös joskus aikaisemmin; on mielenkiintoista nähdä yhdistyvätkö muodikkaat nimet vastaajien mielissä nuoriin vai vanhoihin henkilöihin. Osa näistä nimistä saattaa esiintyä esimerkiksi vastaajien isovanhempien ikäpolven kantajilla, mutta toisaalta myös vastaajia nuorempien nimenkantajien keskuudessa.

Kiviniemi on tutkinut etunimien ajallista suosionvaihtelua, jonka hän toteaa hyvin johdonmukaiseksi jos sitä tarkastellaan laajahkojen aineistojen perusteella (Kiviniemi 1993: 39). Osa tähän tutkielmaan valitsemistani nimistä on kuulunut Kiviniemen tutkimusaineistoon, joten olen kyseisten nimien kohdalla maininnut mitä hän on näiden nimien suosiosta todennut.

Aino: *Aino* on varhaisimmista omakielisistä nimistä suosituin; se kuului neljän yleisimmän annetun tyttönimien joukkoon kolmen vuosikymmenen ajan (1900–1930). 1970-luvulle osuneen aallonpohjan jälkeen *Aino* on alkanut yleistyä uudelleen. (Kiviniemi 1993: 40–41.) Omakielisistä etunimistä puhuessaan Kiviniemi tarkoittaa ensisijaisesti sellaisia etunimiä, jotka voidaan ymmärtää suomen kielen pohjalta. Hän liittää tähän ryhmään myös kansanrunoudesta saadut kielellisesti läpinäkymättömät nimet. (Kiviniemi 1993: 125.) Näiden perinteisten nimien ohella Kiviniemi puhuu uusista nimistä, joilla hän tarkoittaa etunimiä, jotka ovat 1800-luvun puolivälistä alkaen ilmestyneet

suomenkielisen väestön etunimistöön ikään kuin tyhjästä, ilman aiempia esikuvia (Kiviniemi 1993: 41–42).

Alexi: Nimi on noussut Kiviniemen 40 suosituimman poikien etunimien listalle ensimmäisen kerran 1985–1989. *Alexi* on suomalaistettu muoto *Aleksius*-nimestä (Kiviniemi 1993: 102).

Iida: Nimi oli erityisen suuressa suosiossa 1890-luvulla. Suosio alkoi kasvaa uudelleen 1980-luvulla, mutta silloin suomalaisittain kirjoitettu *Iida* alkoi hävitä *Ida*-asulle. (Kiviniemi 1993: 133.)

Jenna: Suomessa *Jenna* on keksitty vain muutaman kerran ennen 1970-lukua, mutta todellinen muotiniimi siitä tuli vasta 1980-luvun jälkipuoliskolla (Kiviniemi 1993: 55).

Juho: *Juho*-nimen suosio oli suurimmillaan 1890-luvulla. 1980- ja 1990-luvuilla nimen suosio on jälleen kasvanut erityisesti Pohjois-Suomessa, missä nimen suosio oli aiemminkin suurin. (Kiviniemi 1993: 78–79.)

Onni: *Onni* on *Ainon* ohella yksi varhaisimpia omakielisiä etunimiämme. *Onni* kuuluu nimiin, jotka ensimmäisen kerran sisältyivät Isak Edward Sjömanin vuoden 1864 Kau-no-annakkaan ja jotka vasta tätä myöhemmin yleistyivät. (Kiviniemi 1993: 98.)

4.2 Sukupuolen suhteen epäselvät ja harvinaiset nimet

Osa aineistoon valituista nimistä on sellaisia, jotka ovat paitsi harvinaisia, myös sellaisia, että niitä on annettu sekä miehille että naisille. Kiviniemi on todennut, että nimenantajat tuskin haluavat antaa lapsilleen sukupuolen suhteen harhauttavia nimiä; he ovat vain päätelleet tietyn nimen miehen- tai naisennimeksi erilaisin perustein. Kielelliset tunnusmerkit, joiden perusteella jokin nimi liittyy jompaankumpaan sukupuoleen eivät useinkaan ole kovin selviä eikä aina sellaisia oikeastaan olekaan. Olemme vain oppineet, että tietyt nimet ovat miehen- tai naisennimiä. (Kiviniemi 1993: 31.)

Nykyisin nimilaki ja sen mukaiset almanakat pitävät huolen siitä, että nimet ovat joko miehen- tai naisennimiä. Myös nimien tyyppekehitys on Vilkun mukaan pyrkinyt tähän suomen kielelle outoon lajitteluun. Kun *o(ö)*-vokaali on miestennimissä yleisempi, pyrkivät naistennimet vastaavasti *a(ä)*-loppuun – poikkeuksia tietenkin on. Naisennimissä etenkin *-ija (-ijä)* -tyyppi on suosittu, samoin kuin *-lja (-ljä)* sekä *-rja (-rjä)* -tyypit. Yksinomaan miehen nimen johdin on *-io*. (Vilkuna 1980: 18.) Nimen esiintymisen miehen- tai naisennimenä voi olla selvästi myös alueellinen piirre (Kiviniemi 1993: 32).

Aineistooni valituista nimistä *Anolla*, *Nyyrikillä*, *Sipillä*, *Varmalla* ja *Vaulalla* on kanta-jinaan sekä miehiä että naisia. Mikäli nimeä on annettu vastakkaiselle sukupuolelle vain erittäin vähän, olen maininnut myös nimenannon ajankohdan. Kaikki seuraavista nimistä ovat myös melko harvinaisia. Niillä on kaikista vuoden 1899 jälkeen syntyneistä suomalaisista vain alle 500 nimenkantajaa (Väestörekisterikeskus 2008).

Ano: *Ano*-nimeä on annettu Väestörekisterikeskuksen nimipalvelun mukaan 256 pojalle sekä yhdelle tytölle. Tämä yksi tyttö on vuosina 1920–39 syntyneiden joukossa. (Väestörekisterikeskus 2008.) Se, että nimi on päätelty vastoin yleistä käytäntöä tyttönimeksi, saattaa johtua siitä, että nimi muistuttaa puhuttelunimeä, virallisen etunimen tuttavallisempaa muotoa. Kiviniemi (1993: 35) on maininnut nimen *Ana*, joka Suomessa voidaan ymmärtää eräiden *An*-alkuisten miehennimien lyhentymäksi, vaikka nimi muualla maailmassa tunnetaan *Annan* espanjankielisenä asuna. *Ano* muistuttaa myös huomattavasti yleisempää *Anu*-nimeä, joka luultavasti myös vaikuttaa nimen mieltämiseen naisennimeksi.

Hilppa: *Hilppa*-nimeä on annettu 483 tytölle sekä kahdelle pojalle. Pojista toinen on syntynyt vuosien 1900–19 välisenä aikana ja toinen 1940–59 välisenä aikana. (Väestörekisterikeskus 2008.) *Hilppa* otettiin vuoden 1950 almanakkaan joidenkin muiden vanhojen, tuohon aikaan jo väistyvien tai melko harvinaisten nimien kanssa, mutta nimen ilmaantuminen almanakkaan ei mainittavasti vaikuttanut sen suosioon (Kiviniemi 1993: 109). Vilkun mukaan nimeä ovat käyttäneet ennen kaikkea Itä-Suomen ortodoksit sekä miesten että naisten nimenä. Kuitenkin vuonna 1900 erään opettaja Vilho Reiman

tytär nimettiin Hilpaksi ja vanhempien pyynnöstä tohtori Grotenfelt otti nimen 1901 Kansanvalistusseuran kalenteriin. (Vilkuna 1980: 117.)

Nyyrikki: *Nyyrikki* on ainoa aineistoon valittu yli kaksitavuinen nimi ja lisäksi melko harvinainen. Ensimmäiset nimet ovat useimmiten kaksitavuisia, koska suomalaista korvaa on aina miellyttänyt ns. viskurilaki, jonka mukaan etunimiyhdistelmien tapaisissa sanaliitoissa raskaampi osa on aina jälkimmäisenä (Kiviniemi 1993: 11). Nimi on enimmäkseen mielletty miehennimeksi, nimeä on annettu Väestörekisterikeskuksen (2008) tietojen mukaan 177 pojalle ja 36 tytölle. *Nyyrikki* kuuluu kansanromanttisen kauden nimiin ja siitä on vanhoissa kansanrunoissa useita muotoja (Vilkuna 1980: 190).

Sipi: *Sipi* on suomalaistettu muoto *Sigfridistä*. Sitä on käytetty Suomessa jo keskiajalla ja se on muuttunut myös sukunimeksi, esim. *Sipilä*. Nimeä on annettu 195 pojalle ja 8 tytölle (Väestörekisterikeskus 2008).

Varma: *Varma* kuuluu nimiin, joita on annettu sekä pojille että tytöille, Väestörekisterikeskuksen nimipalvelun (2008) mukaan 670 naiselle ja 180 miehelle. Kyseessä on kuitenkin almanakan nimiluettelon mukaan naisennimi. Kiviniemi toteaa, että *Varma* kuuluu nimiin, joiden tiedämme vain kokemuksesta olevan joko miehen tai naisen nimi. Vilkuna puolestaan sanoo, että joissain osissa maata se on yhä rinnakkain käytössä sekä naisilla että miehillä (Vilkuna 1980: 267).

Vaula: *Vaula* kuuluu sellaisiin omakielisiin ilmauksiin pohjautuviin etunimiin, joissa ei ole nimen muotoon perustuvia sukupuolen tunnusmerkkejä. Tällaisissa tapauksissa esimerkiksi juuri kasvin tai kasvinosan nimityksen sisältävät etunimet ovat yleensä vakiintuneet naisennimiksi. (Kiviniemi 1993: 33–34.) Vilkuna selvittää, että vaulan eli vaulun varsinainen merkitys on vitsasta väännetty yhdistävä rengas tai köynnöskasvi. Kun *vaula* on yleissanana käynyt erittäin harvinaiseksi, se on vapautunut naisen etunimeksi. (Vilkuna 1980: 268.) Väestörekisterikeskuksen (2008) mukaan nimen on saanut 361 tyttöä sekä 1 poika, joka on syntynyt vuosien 1920 ja 1939 välillä. Nimi ei yleistynyt, vaikka se otettiin almanakkaan vuonna 1950 muitten hyvin harvinaisten nimien joukossa (Kiviniemi 1993: 109–110).

4.3 Slangimerkityksen omaavat nimet

Joillakin nimillä saattaa olla tietynlainen vakiintunut (negatiivinen) slangimerkitys, kuten tähän valituilla *Urpolla*, *Uunolla*, *Taunolla* ja *Teuvolla*. Toisaalta voitaisiin ehkä puhua Närhen tapaan erisnimisymboleista, sillä näilläkin nimillä on vahva merkityssisältö, joka ymmärretään tietyssä aikana. Olen poiminut näiden nimien slangimerkitykset Heikki Paunosen slangisanakirjasta (2000).

Tauno: *Tauno* otettiin nimipäiväkalenteriin 1908 ja se kuului samalla vuosikymmenellä syntyneillä pojilla jo tavallisimpien etunimien joukkoon (Kiviniemi 1993: 103). Vilkuna (1980: 247) arvelee, että nimi on todennäköisesti muodostunut Karjalassa ja siellä murteessa tunnetusta adjektiivista *tauno*, 'sävyisä', 'hyvätapainen'. Slangimerkitykseltään *Tauno* tarkoittaa tyhmää, typerää, hullua, hölmöä tai ikävää ihmistä ja nimeä on käytetty tässä tarkoituksessa 1950-luvulta saakka. 1950–60-luvuilla *Taunolla* on tarkoitettu tyhmää, tylsää tai ikävää asiaa. (Paunonen 2000: 1164.)

Teuvo: *Teuvo* on vuonna 1929 almanakkaan otettu nimi (Kiviniemi 1993: 106). *Teuvo* on saanut merkityksen tyhmä tai hölmö 1980-luvulla, jolloin sillä on voitu tarkoittaa myös maalaista (Paunonen 2000: 1173).

Urpo: *Urpo* on suomalaistettu muoto *Urbanus*-nimestä (Vilkuna 1980: 263). Paunosen mukaan *Urpolla* on tarkoitettu 1970-luvulta lähtien ihmisestä puhuttaessa tyhmää ja sitä on käytetty myös haukkumanimenä. 1980-luvulta lähtien sillä on voitu tarkoittaa myös omituista tai kummallista tyyppiä. 1970-luvulla *Urpost*a puhuttaessa on voitu tarkoittaa juoppoa miestä, 1970–1980-luvuilla tyhmää tai tylsää ihmistä. (Paunonen 2000: 1255–1256.)

Uuno: *Uuno* on ollut suosittu nimi 1900-luvun alkupuolella (Kiviniemi 1993: 104). *Uuno*a on käytetty Paunosen mukaan 1910-luvulta alkaen puhuttaessa tyhmästä, typerästä, hidasälyisestä, tollosta tai tomppelistä ihmisestä ja sitä on käytetty myös haukkumasanana. *Uunolla* on tarkoitettu hassua tai omituista ihmistä erityisesti 1920–30-luvuilla; 1920–1960-luvuilla ikävää, ilkeää tai keljua ihmistä. (Paunonen 2000: 1258.)

4.4 Nimellä tunnettu kantaja

Tunnetun kantajan perusteella valitsemani nimet ovat erittäin yleisiä nimiä. Niillä on tällä hetkellä myös maineikkaita kantajia, jotka usein esiintyvät medioissa. Nimien suosio on ollut suurimmillaan 1940–60-luvuilla, joten todennäköisesti vastaajat tuntevat itseään vanhempia näiden nimien kantajia joko henkilökohtaisesti tai julkisuudesta.

Jari: *Jari*-nimeä annettiin eniten 1960-luvulla kaikkiaan yli 20 000 pojalle (Väestötietokeskus 2008). Kiviniemen mukaan nimi ilmestyy kuin tyhjästä koko maahan 1940-luvulla. Hän epäilee, Aino Räsäsen Helena-kirjojen samanniminen romaanihenkilö voisi hyvin olla varhaisempien *Jarien* esikuvana. (Kiviniemi 1993: 75.) Julkisuudesta suomalaisille tuttuja *Jareja* ovat esimerkiksi laulaja Sillanpää, jalkapalloilija Litmanen, kirjailija Tervo ja kansanedustaja Vilén.

Matti: Miespuolisen väestön osalta *Matti* on yleisin ensimmäinen etunimi. Sen suosio on ollut suurimmillaan 1940-luvulla, 1980-luvun jälkeen sen suosio on laantunut. (Kiviniemi 1993: 83.) Erittäin paljon julkisuudessa esiintynyt veteraaniurheilija Matti Nykänen toimi esikuvana valitessani tämän nimen aineistooni. Otin mukaan myös hänen vaimonsa, joka usein liittyy Matin julkisiin tempauksiin enemmän tai vähemmän. Muita tunnettuja Matteja on esimerkiksi pääministeri Vanhanen.

Mervi: *Mervi* oli suosituimpien etunimien joukossa 1950-luvulla (Kiviniemi 1993: 108). Valitessani tämän nimen aineistooni ajattelin lähinnä Mervi Tapolaa, Matti Nykäsen vaimoa. Muita kuuluisia Mervejä ovat esimerkiksi kirjailija Koski ja laulaja Hiltunen.

Tarja: *Tarja* oli suosituimpien etunimien joukossa 1950-luvulla (Kiviniemi 1993: 108). Presidenttimme lisäksi tunnettuja nimenkantajia ovat esimerkiksi laulajat Turunen ja Lunnas, työministeri Cronberg ja kansanedustaja Filatov.

5 NIMET JA MIELIKUVAT

5.1 Aineistosta

Tutkimustani varten laadin kyselylomakkeen, johon vastasi 72 Vaasan yliopiston opiskelijaa keväällä 2006. Vastaajista 47 oli naisia ja 25 miehiä. Ikäjakaumaltaan vastaajat olivat 19–27-vuotiaita eli vuosina 1979–1987 syntyneitä. Tarkastelen jossain määrin miesten ja naisten vastauksia erikseen, mutta vertailussa on otettava huomioon miesten huomattavasti pienempi määrä.

Lähdin aluksi kartoittamaan vastaajien esille tuomia mielikuvia Kiviniemen teorian mukaisesti kahdelta kannalta. Halusin selvittää syntyvätkö mielikuvat kielensisäisesti eli nimien äänneistä vai kielenulkoisesti ja millä tavoin. Nimiä käsitellessäni olen maininnut nimiin liitetystä adjektiiveista 10 eniten liitettyä sekä piirteet, joita en antanut kyselylomakkeessa valmiina. Vastaajien nimiin liittämät piirteet olen koonnut kokonaisuudessaan liitteeseen kaksi. Olen merkinnyt erikseen naisten ja miesten liittämät piirteet ja laskenut ne myös yhteen.

Tehtävä kolme osoittautui tutkimukseni täydentäväksi osa-alueeksi, joten olen aineiston käsittelyssä ottanut esille myös sen tuomia tuloksia käsitellessäni tehtävää neljä. Haja-naisten ja harvalukuistenkin kommenttien vuoksi käsittelen tehtävää kolme tehtävän neljä yhteydessä.

5.2 Nimiin kytkeytyvät kielensisäiset sivumielteet

Vastaajat olivat liittäneet nimiin runsaastikin erilaisia adjektiiveja, mutta vain murto-osa vastaajista oli osannut tai viitsinyt selittää miksi. Useimpien perustelut liittyivät vastaajien tuntemiin saman nimen kantajiin. Kuten Aho ja Laine totesivat henkilöhavainnoista, asenteet ja uskomukset ovat useimmiten melko tiedostamattomia ja perustelemattomia (Aho & Laine 1997: 81). Jos vastaaja tunsi nimenkantajan ja mielsi nimeen negati-

tiivisia tai positiivisia piirteitä, hän pystyi selkeämmin sanomaan, mistä hänen nimiin liittämät piirteet johtuivat.

Tehtävässä neljä yhdeksän vastaajaa viittasi joidenkin nimien äänteisiin ja niiden aiheuttamiin assosiaatioihin. Tehtävässä kolme kaksitoista vastaajaa viittasi tiettyihin äänteisiin tai äänneyhtymiin, jotka heille itselleen merkitsivät jotakin erityistä tai aiheuttivat heille tietynlaisen mielikuvan.

Laadin aluksi luvussa 3.3 Äänteiden vaikutus nimistä syntyvään mielikuvaan esitellyn teorian pohjalta itselleni muutamia kysymyksiä, joihin hain vastausta aineistosta. Liitetäänkö pienuus tai nuoruus *l*- tai *m*-äänteen sisältäviin tai *i*:hin päättyviin nimiin kuten Tikkala on esittänyt? Liittyykö etuvokaaleihin *ö*, *y* ja *ä* pejoratiivinen sävy tai onko *r* ruma Leinon teorian mukaisesti? Onko soinniton konsonantti miehekäs ja soinnillinen puolestaan naisellinen? Kiviniemen mukaan miesten nimissä ainakin suositaan soinnittomia konsonantteja ja naisten nimissä soinnillisia.

Havaitsin aineistoni perusteella, että suurin syy tietynlaiseen mielikuvaan nimestä syntyi varsinkin vastaajan tunteman samannimisen henkilön vaikutuksesta. Tämä näkyi erityisesti tehtävässä neljä, jossa nimiin liitettiin usein piirteitä, jotka kuvasivat vastaajan tuntemaa samannimistä henkilöä. Kielensisäiset sivumielteet jäivät selvästi vähemmistöksi aineistossani, mutta tiettyjä viitteitä löytyi erityisesti yleiskielisen merkityksen kytkeytymiseen nimeen sekä tiettyjen äänteiden synnyttämiin mielikuviin.

5.2.1 Yleiskielisen merkityksen kytkeytyminen nimeen

Kaksi aineistoon valittua nimeä ovat yleiskielessä käytössä myös substantiivina tai adjektiivina (*Onni*, *Varma*). Vastaajat liittivät jonkin verran nimiin piirteitä, jotka kuvastavat nimien yleiskielisiä merkityksiä. *Onnille* iloinen oli nimeen eniten liitetty piirre ja *Varma* miellettiin esimerkiksi luotettavaksi 19 kertaa.

Taulukkoon yksi olen koonnut kymmenen eniten *Onni*-nimeen liitettyä piirrettä. Iloisuuden lisäksi *Onniin* liitettiin esimerkiksi kiltteys, puheliaisuus ja vilkkaus. Kaikki

Onnin yhteydessä mainitut piirteet löytyvät liitteestä kaksi. Yksi vastaaja liitti *Onniin* piirteen arvokas, jonka olen taulukkoon lihavoinut. Arvokas ei ollut tehtävänantoon kuuluneiden piirteiden joukossa. Kaikissa tutkielman taulukoissa on myös eritelty kuinka monesti kyseinen piirre liitettiin nimeen kaikkiaan sekä kuinka naisten ja miesten vastaukset erosivat toisistaan.

Taulukko 1. *Onni*-nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet, yht. (N/M).

Onni: iloinen 15 (12/3), vanha 14 (10/4), nokkela 10 (7/3), tukeva 10 (7/3), empaattinen 9 (3/6), kiltti 9 (7/2), puhelias 8 (7/1), vilkas 8 (6/2), kalju 8 (6/1), hidasälyinen 7 (5/2), **arvokas** 1 (0/1).

Yksi vastaaja perusteli nimeä ihanaksi sen sisältämän sanoman vuoksi. Hän oli yksi niistä, jotka liittivät nimeen iloisuuden. Yhdelle vastaajalle tuli *Onnista* mieleen pieni vauva tai iloinen pappa ja yksi vastaaja arveli mielikuvansa johtuvan ala-asteen Aapi-sesta. Molemmat vastaajat liittivät *Onniin* iloisuuden.

Yleiskielessä adjektiivina käytetty *Varma* herätti myös vastaajissa positiivisia mielikuvia, joiden katson liittyvän juuri nimen yleiskieliseen merkitykseen. *Varma* mainittiin luotettavaksi 19, oikeudenmukaiseksi 11 ja rehelliseksi 8 kertaa. Eräs vastaaja mainitsi listaamieni piirteiden lisäksi myös itsevarmuuden. Yhdeksän muuta eniten *Varmaan* liitettyä piirrettä ovat taulukossa 2, loput liitteessä 2.

Taulukko 2. *Varma*-nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet.

Varma: vanha 21 (15/6), luotettava 19 (14/5), oikeudenmukainen 11 (7/4), tukeva 9 (8/1), rehellinen 8 (7/1), hiljainen 5 (4/1), äidillinen 4 (4/0), siisti 4 (2/2), nokkela 4 (3/1), rohkea 4 (3/1), **itsevarma** 1 (0/1).

Varma kuului nimiin, joihin liittämiään piirteitä vastaajat eivät juuri perustelleet. Kaksi naisvastaajaa kuitenkin viittasi nimen yleiskieliseen merkitykseen. Toinen liitti nimeen luotettavuuden ja oikeudenmukaisuuden ja sanoi sen johtuvan adjektiivista *varma*. Toinen liitti nimeen rehellisyyden ja luotettavuuden ja sanoi mielikuvien tulleen suoraan nimestä.

Onnin ja *Varman* lisäksi myös *Hilpalle* näytti vastauksien perusteella kytkeytyvän yleiskielistä merkitystä. Kuten eräs vastaaja totesi; *Hilppa* on hilpeä, eli nimen äänneasu toi mieleen äänneasultaan samankaltaisen adjektiivin. *Hilppaan* liitettiin erityisesti puheliaisuus ja iloisuus. Muutama vastaaja mielsi *Hilpan* myös vilkkaaksi sekä yksi vikkelläksi listani ulkopuolelta (ks. taulukko 3 sekä liite 2).

Taulukko 3. *Hilppa*-nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet.

Hilppa: puhelias 18 (11/7), vanha 17 (11/6), iloinen 17 (13/4), äidillinen 15 (12/3), tukeva 8 (5/3), ulospäin suuntautunut 6 (5/1), empaattinen 6 (5/1), utelias 4 (4/0), kiltti 6 (4/2), siisti 5 (3/2), **vilkas** 3 (3/0), **hilpeä** 2 (2/0), **vikkellä** 1 (1/0).

Tehtävässä kolme vastaajien piti antaa itse sopiva nimi vaaleatukkaiselle, äidilliselle ja iloiselle naiselle. Kolme naista nimesi tällaisen henkilön *Ilonaksi*. Tämäkin johtunee nimen sisältämästä yleiskielisestä merkityksestä ilo tai iloisuus. Yksi vastaaja kertoi juuri tämän vaikuttaneen hänen nimivalintaansa.

5.2.2 Äänteiden synnyttämät mielikuvat

Liittivätkö vastaajat nuoruuden tai pienuuden *l*- tai *m*-äänteen sisältäviin tai *i*:hin päättyviin nimiin? Viimeksi mainittuja oli aineistossani seitsemän: *Jari*, *Aleksi*, *Mervi*, *Nyyrikki*, *Matti*, *Onni* ja *Sipi*. *L*- ja *m*-äänteen sisältäviä nimiä oli mukana kuusi, joista *Hilppa*, *Varma* ja *Vaula* olivat sellaisia, jotka eivät päättyneet *i*-kirjaimen.

Taulukko 4. *L-* ja *m*-äänteen sisältäviin sekä *i*:hin päättyviin nimiin liitetyt nuoruuteen tai pienuuteen viittaavat piirteet.

Jari: nuori 10 (7/3), *Alexi*: nuori 24 (15/9), *Mervi*: lyhyt 8 (5/3), *Nyyrikki*: vanha 22 (13/9), *Matti*: pitkä 9 (6/3), *Onni*: vanha 14 (10/4), *Sipi*: vanha 10 (7/3), *Hilppa*: vanha 17 (11/6), *Varma*: vanha 21 (15/6), *Vaula*: nuori 9 (7/2).

Poimin aineistosta pienuuteen ja nuoruuteen viittaavia, edellä mainittuihin nimiin liittyviä piirteitä. Kooste näistä piirteistä on taulukossa neljä. Nämä esimerkit osoittavat mielestäni, että tietyt äänteet eivät yksistään saa henkilöä arvioimaan toista nimen perusteella pieneksi tai nuoreksi. Vastaajat olivat itsekin nuoria ja he viittasivat usein tuntevansa kyseisennimisiä henkilöitä. Voikin olettaa, että he mielsivät esimerkiksi *Jarin* nuoreksi, koska tuntevat ikäisensä *Jarin*.

En näiden tulosten valossa usko, että äänteet saavat henkilön ajattelemaan pienuutta tai nuoruutta, vaan nuoruus tai vanhuus päätellään juuri nimimuodin perusteella. Näistä nimistä *Jari* ja *Alexi* miellettiin nuoriksi eniten, kun taas *Onni*, *Sipi*, *Hilppa* ja *Varma* vanhoiksi. Nimimuotia ja nimenkantajien mieltämistä vanhoiksi tai nuoriksi olen käsitellyt tarkemmin luvussa 5.3.1 Nimenkantajan iän arvioiminen.

Leinon (1972: 92) mukaan etuvokaaleihin *ö*, *ä* ja *y* liitetään pejoratiivinen sävy. Aineistoni nimistä ainoa tällainen nimi on *Nyyrikki*. *Nyyrikkiin* liitettiin yhdeksän kertaa adjektiivi *tyly*, seitsemän kertaa *kateellinen* sekä kolme kertaa *äkkipikainen* ja *ruma*. Mitään erityistä negatiivisten piirteiden kasaamaa *Nyyrikille* ei siis kasautunut, vaan osa vastaajista mielsi *Nyyrikkiin* myös positiivisia piirteitä (ks. taulukko 5 sekä liite 2). Vaikka mielikuva *Nyyrikki*-nimen kantajasta ei nimeen liitetyissä piirteissä näyttäydä poikkeuksellisen negatiiviselta, ei nimi kuitenkaan ollut vastaajille mieluinen. Palaan tähän tarkemmin luvussa 5.4 Nimien miellyttävyys.

Taulukko 5. *Nyyrikki*-nimeen eniten liitetyt sekä muut negatiiviset piirteet.

Nyyrikki: vanha 22 (13/9), hiljainen 16 (14/2), ujo 13 (10/3), tyly 9 (5/4), äidillinen 8 (7/1), kateellinen 7 (4/3), empaattinen 5 (5/0), hoikka 5 (3/2), hidasälyinen 4 (3/1), tukeva 4 (2/2), äkkipikainen 3 (3/0), ruma 3 (2/1).

Yritin aineistoni perusteella saada viitteitä myös siihen, koetaanko *r* rumaksi nimien *Jari*, *Mervi*, *Nyyrikki*, *Varma*, *Tarja* ja *Urpo* osalta. Edellä käsittelin jo *Nyyrikkiä*, jossa on myös Leinon pejoratiiviseksi mainitsema *y*-äänne. *Nyyrikkiin* ei siis kasautunut negatiivisia piirteitä merkittävästi, sen sijaan *Urpoon* liitettiin eniten negatiivisia piirteitä kuten tyhmä (17 kertaa), hidasälyinen (16 kertaa) ja ruma (13 kertaa). *Urpolla* on kuitenkin slangimerkityksensä, jonka katson vaikuttaneen enimmäkseen näihin negatiivisiin piirteisiin. Tosin yksi miesvastaaja viittasi nimen *-rp*-äänteeseen, joka hänen mielestään on ruma ja ”kuin sanassa rupi”. *Urpoa* käsittelen tarkemmin luvussa 5.3.1 Slangimerkityksen kytkeytyminen nimeen.

Tarja ja *Jari* olivat aineiston perusteella nimiä, joihin ei liitetty merkittävässä määrin negatiivisia piirteitä. *Jariin* liitettiin kuusi kertaa äkkipikainen ja neljä kertaa epäluotettava, ruma sekä rähjäinen, mutta enimmäkseen mielikuvat *Jarista* olivat positiivisia. Sama toistuu *Tarjan* kohdalla. *Tarja* mainittiin tylyksi kuusi kertaa, äkkipikaiseksi viisi kertaa ja rumaksi kolme kertaa, mutta enimmäkseen myös *Tarjan* kohdalla mielikuvat olivat positiivisia. Seuraavassa kumpaankin nimeen sekä *Merviin* kymmenen eniten liitettyä piirrettä.

Taulukko 6. *Jariin*, *Tarjaan* ja *Merviin* eniten liitetyt piirteet.

Jari: tummatukkainen 13 (10/3), urheilullinen 12 (8/4), hoikka 10 (6/4), nuori 10 (7/3), komea 9 (6/3), pitkä 8 (5/3), rehellinen 7 (3/4), älykäs 7 (6/1), luotettava 7 (4/3), äkkipikainen 6 (3/3).

Tarja: äidillinen 15 (13/2), puhelias 9 (7/2), älykäs 8 (6/2), lyhyt 8 (6/2), empaattinen 8 (6/2), siisti 7 (6/1), tummatukkainen 7 (3/4), tyly 6 (5/1), iloinen 6 (5/1), tukeva 5 (2/3).

Mervi: tummatukkainen 15 (11/4), tukeva 14 (11/3), äkkipikainen 12 (7/5), äidillinen 10 (7/3), ruma 9 (6/3), puhelias 9 (6/3), lyhyt 8 (5/3), iloinen 7 (4/3), tyhmä 6 (4/2), rähjäinen 6 (4/2).

Mervi sen sijaan oli nimi, johon liitettiin negatiivisia piirteitä yhtä paljon kuin neutraalejakin. Kymmenen useimmiten mainitun piirteen joukossa on kaksi positiivista piirrettä äidillinen ja iloinen. Muutama vastaaja viittasi kuvauksessaan omaan mielikuvaansa *Mervi* Tapolasta, veteraaniurheilija Matti Nykäsen vaimosta. Aineisto ei viittaa *Mervin*-kään kohdalla siihen, että juuri *r* toisi mielikuvan rumuudesta.

Varmaan liitetyt piirteet ovat enimmäkseen neutraaleja tai positiivisia, mukana on vain pari yksittäistä negatiivisempaa piirrettä kuten kateellinen ja tyly. Aineiston perusteella ei siis voi vetää johtopäätöstä, että yksistään *r*:n kaltainen äänne tuomitsisi nimen tai sen kantajan rumuuteen, vaan luultavasti nimiin liittyvissä mielikuvissa ja nimen arvostuksessa ylipäätään on kyse myös nimimuodista ja henkilömielikuvista.

Koska Kiviniemi on esittänyt, että soinnittomat konsonantit olisivat niin sanotusti miehekkäitä eli niitä suositaan miesten nimissä, halusin nähdä millaisia piirteitä vastaajat liittävät nimiin, joissa on kyseinen konsonantti, mutta jotka muuten ovat sukupuolen suhteen epäselviä nimiä. Tällaisia nimiä oli aineistossani kaksi: *Sipi* ja *Nyyrikki*. Erityisesti *Sipi* on harvinainen nimi, jota on annettu lähes yhtä paljon miehille kuin naisillekin, enemmän kuitenkin miehille. *Nyyrikiksi* on nimetty 1900-luvun alusta lähtien 179 poikaa ja 36 tyttöä, *Sipiksi* 200 poikaa ja 9 tyttöä. *Nyyrikki* on ollut suosituimmillaan 1900-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana, sen sijaan *Sipin* suosio on ollut hieman tasaisempi. *Sipi*-nimeä on annettu muutamia kymmeniä kahden vuosikymmenen aikana aina 1990-luvulle saakka. 2000-luvulla nimeä on annettu vain 13 kertaa, joista kerran tytölle. (Väestörekisterikeskus 2008.)

Nyyrikin kohdalla oli havaittavissa epävarmuus nimenkantajan sukupuolesta. Kahdeksan vastaajaa antoi *Nyyrikille* piirteen äidillinen. Yksi vastaaja epäröi ja oli kirjoittanut isällinen kysymysmerkillä varustettuna. Lisäksi yksi vastaaja oli nimennyt listan ulkopuolelta nutturapäinen, joka viitanee naiseen. Kahden vastaajan nimeämä piirre kalju

viittaa todennäköisimmin mieheen ja lisäksi yksi on mieltänyt *Nyyrikin* parrakkaaksi. Vastajat mielsivät *Nyyrikin* siis enemmän naiseksi kuin mieheksi, vaikka se nimenantokäytännön ja nimipäivälmanakan mukaan on miehen nimi. Ilmiö saattaa johtua muista nimipäivälmanakastakin löytyvistä *-kki*-loppuisista naisennimistä, kuten *Annikki*, *Aulikki*, *Tuulikki* ja *Lemmikki*. Nimenkantajan sukupuoli on siis todennäköisesti päätelty nimenmuodostustavasta. Johtuen nimenmuodostustavan samankaltaisuudesta Muumisarjassa esiintyvään *Tuutikkiin* kahdelle naisvastaajalle tuli nimestä kyseinen satuhahmojen maailma mieleen.

Sipiin liitetyt piirteet ovat enimmäkseen neutraaleja (ks. taulukko 7 ja liite 2). Kalju (4 kertaa) ja parrakas (3 kertaa) viittaavat siihen, että vastajat ovat mieltäneet *Sipin* miehennimeksi. *Sipi* on nimipäiväkalenterissa ja *Sipit* viettävät nimipäivää yhdessä *Sipon* kanssa. *Sipi* ja *Sippo* saattavat olla helppo mieltää *Sepon* kanssa samankaltaisiksi nimiksi, mutta tämä on vain oma arvioni. Vastajat eivät itse perustele nimiin liittämiensä piirteitä. Osalle nimi on outo ja siksi epämiellyttävä. Yksi vastaaja liitti *Sipiin* ujouden, koska ”*Sipi* on aina hipihiljaa”. Hänelle muodostui siis nimen samankaltaisista äänneistä mielikuva sanonnan kaltaisesta ihmisestä.

Taulukko 7. *Sipi*-nimeen eniten liitetyt piirteet.

Sipi: ulospäin suuntautunut 11 (7/4), ujo 11 (5/6), puhelias 10 (8/2), vanha 10 (7/3), vilkas 9 (6/3), hiljainen 8 (6/2), iloinen 7 (5/2), lyhyt 7 (5/2), nokkela 7 (3/4), hoikka 6 (5/1).

Kiviniemen mukaan soinnilliset konsonantit kuuluvat puolestaan naisten nimiin, joten otin tarkasteluun mukaan myös sukupuolen suhteen epäselviä nimiä, joissa on *l*-, *m*- tai *n*-konsonantti. Tällaisia nimiä on aineistossani *Nyyriikki*, *Ano*, *Varma* ja *Vaula*. *Nyyriikkiä* käsittelin jo edellä, joten en tässä puutu siihen sen enempää. *Ano* nimipäiväkalenterin mukaan miehen nimi ja ainoastaan kaksi tyttöä on saanut nimen 1900-luvun alusta asti. Kyselyyni vastanneista kolme on liittänyt *Anoon* kaljuuden ja kaksi kauneuden. Kahden viimeksi mainitun vastaajan luulenkin arvelleen *Anon* naispuoleiseksi henkilök-

si. Muuten *Anoon* liitetyt piirteet olivat sukupuolen suhteen neutraaleja eikä niistä voinut sitä päätellä. *N*-äänteen lisäksi *Ano* on saattanut viitata naisen nimeen, koska se on hyvin samantapainen *Anun* kanssa.

Taulukko 8. *Ano*-nimeen eniten liitetyt piirteet.

Ano: nuori 11 (11/0), hoikka 9 (7/2), hiljainen 8 (6/2), ujo 7 (3/4), vanha 6 (4/2), nokkela 4 (2/2), vaaleatukkainen 4 (3/1), tummatukkainen 4 (2/2), vilkas 4 (3/1), kalju 3 (3/0).

Varmaan liitetyt piirteet ovat sukupuolen suhteen kaksijakoisia. Nimeen eniten liitetyt piirteet esittelin taulukossa 2 sivulla 32. Neljä vastaajaa on nimennyt *Varman* äidilliseksi, neljä parrakkaaksi. Lisäksi yksi on liittänyt *Varmaan* kaljuuden, jonka lasken taas mieheen liitettäväksi ominaisuudeksi. Vastaajat ovat siis hieman haparoineet *Varman* kohdalla eikä nimen sisältämä soinnillinen konsonantti *m* ole johtaneet pelkästään naiselliseen päätelmään. Itse arvioin, että nimessä oleva vahva *r* ja samankaltaisuus *Jormaan* saattavat hämätä luulemaan *Varmaa* miehennimeksi.

Kun *Varma* muistuttaa kovasti *Jormaa*, niin *Vaula* taas muistuttaa paljon *Paulaa*. *Vaula* kuitenkin on *Paulan* tavoin naisen nimi eikä kukaan vastaajista olekaan nimeen liittämensä perusteella pitänyt *Vaulaa* miehen nimenä. Seuraavassa taulukossa on *Vaulaan* eniten liitetyt piirteet.

Taulukko 9. *Vaula*-nimeen eniten liitetyt piirteet.

Vaula: nuori 9 (7/2), hoikka 7 (6/1), vilkas 7 (4/3), älykäs 7 (5/2), siisti 6 (2/4), kaunis 6 (5/1), vaaleatukkainen 6 (5/1), vanha 6 (4/2), kiltti 5 (3/2), äidillinen 4 (1/3).

Tehtävässä kolme yhdeksän vastaajaa toi esille muutamia huomautuksia koskien nimien äännteitä. Kysyin esimerkiksi millainen nimi sopisi vaalealle, lyhyelle, pyöreälle ja iloiselle miehelle. Naisvastaajan mielestä *Pentti* olisi sopiva, koska pyöreillä ja iloisilla miehillä on jokin pehmeästi lausuttava nimi. Kaljulle, punakalla ja parrakkaalle miehelle eräs naisvastaaja ehdotti nimeksi *Tapio*, koska hän ei pidä nimen *-ps*-yhdistelmästä eikä punakoista miehistä. Tummalle, silmälasipäiselle, housupukuiselle ja voimakkaalle naiselle eräs miesvastaaja ehdotti *Riittaa*, koska hänen mielestään nimi kuulostaa vahvalta. Toinen mies ehdotti puolestaan *Raijaa*, koska se hänen mielestään kuulostaa voimakkaalta. Naisvastaaja puolestaan nimesi tällaisen henkilön *Kirstiksi*, koska se hänen mielestään on topakka ja jämpä nimi.

Vaalealle, pienelle ja kalpealle naiselle ehdotti yksi vastaaja nimeksi *Terhiä*, koska nimen *-h-* ja *-i-* tekevät hänen mielestään nimestä hennon. Eräälle miehelle *Niina*-nimi kuulostaa pieneltä ja toiselle *Iida* hennolta. *Asko* puolestaan sopisi erään vastaajan mielestä tummatukkaiselle, vakavalle ja asialliselle miehelle, koska *-sk-* on hänestä vakavan kuuloinen.

Tehtävässä neljä yksi vastaaja mainitsi vielä *Aleksista*, että nimestä paistaa hänen mielestään jokin eksoottinen sävy ja veikkasi nimen alkujuuriksi *Alex*-nimen. Hän piti nimestä kovasti ja liitti siihen positiivisia piirteitä.

Vastaajien viittaukset tiettyjen nimien äännteisiin ja niihin liittyvät perustelut olivat harvavalkuisia, mutta mielenkiintoisia. *Riitta*, *Raija* ja *Kirsti* olivat muutamien, joskin yksittäisten, vastaajien mielestä voimakkaita ja topakoita nimiä. *R*-äänne ei siis heidän mielestään ollut ruma, vaan toi mielikuvan vahvasta henkilöstä. Pienuuteen ja hentouteen sopivat muutaman vastaajan mielestä *i-* ja *h*-äänteen sisältävät *Niina* ja *Terhi*. *-Sk-* kuulosti vakavalta yhdelle vastaajalle, *-rp-* rumalta toiselle ja *-ps-* oli kolmannelle vastenmielinen äänne.

5.3 Nimiin kytkeytyvät kielenulkoiset sivumielteet

5.3.1 Nimenkantajan iän arvioiminen

Vanhuus tai nuoruus oli yksi piirteistä, joita vastaajat usein liittivät nimiin. Kymmenen tai useammasti mainittiin vanhuus nimien *Tauno* (24), *Nyyrikki* (22), *Varma* (21), *Hilppa* (17), *Onni* (14), *Aino* (12), *Urpo* (12), *Teuvo* (12), *Iida* (11) ja *Sipi* (10) yhteydessä. Nuoruus liitettiin puolestaan eniten nimiin *Jenna* (33), *Aleksi* (24), *Iida* (20), *Ano* (11), ja *Jari* (10). Vanhimman ja nuorimman ikäryhmän nimien keskivaiheille sijoittuivat *Mervi* (nuori 2/vanha 1), *Juho* (nuori 8/vanha 1), *Matti* (nuori 2/vanha 3), *Tarja* (nuori/vanha 1) ja *Vaula* (nuori 9/vanha 6).

Käsitellessäni nimiä olen tarkastellut nimien suosiota eri aikoina Väestörekisterikeskuksen nimipalvelussa, mutta on muistettava, että heidän tilastoissaan on mukana ensimmäisten etunimien lisäksi muut annetut etunimet. Tarkastelen tässä selkeästi vanhoiksi ja nuoriksi hahmotettuja nimiä ja jätän käsittelyn ulkopuolelle nimet, jotka *Juhoa* lukuun ottamatta eivät selkeästi leimatutuneet erityisen nuoriksi tai vanhoiksi. *Juho* miellettiin aineiston perusteella ennemmin nuoreksi kuin vanhaksi. Syy voi löytyä nimen suosiosta: nimi on ollut suosituimmillaan ennen vuotta 1899 sekä vastaajien syntymävuosia lähinnä vastaavalla tilastokaudella 1980–1999. Kuten muutaman muunkin nimen kohdalla olen arvellut, nimi on luultavasti vastaajille tuttu heidän tuntemiltaan henkilöiltä.

Jennaan liitettiin nuoruus kaikista eniten aineistoni nimistä. Nimen suosio on kasvanut 1980-luvulta lähtien, joten todennäköisesti vastaajat tuntevat ikäisiään *Jennoja*. *Jenna* miellettiin myös kauniiksi, hoikaksi ja iloiseksi. Eräs vastaaja totesi nimen olevan ”näitä uuden aallon Miss Perfect –nimiä”. Täsmälleen samanlainen suosionvaihtelu kuin *Jennalla* on *Aleksillä*, joka miellettiin toiseksi useimmiten nuoreksi. Myös *Aleksin* liitettiin enimmäkseen positiivisia piirteitä kuten seuraava taulukko osoittaa.

Taulukko 10. *Aleksi*-nimeen eniten liitetyt piirteet.

Alexsi: nuori 24 (15/9), urheilullinen 19 (13/6), komea 14 (14/0), ulospäin suuntautunut 11 (10/1), vilkas 11 (8/3), tummatukkainen 9 (4/5), nokkela 8 (7/1), iloinen 8 (7/1), puhelias 8 (4/4), vaaleatukkainen 6 (4/2).

Jennan ja *Aleksin* jälkeen eniten pidettiin nuorena *Iidaa*. Yksi vastaaja mainitsi Astrid Lindgrenin Vaahteramäen Eemelin, jolla on *Iida*-niminen pikkusisko. Liekö muillekin vastaajille tullut sama mieleen, muita perusteluja vastaajat eivät antaneet. Eemelin pikkusiskoon voisivat viitata myös piirteet vilkas, kiltti ja rohkea. Nimen suosioon myös 1900-luvun alkupuolella viittanevat adjektiivit vanha sekä äidillinen.

Neljänneksi nuoruusasteikolla sijoittui *Ano*. Moni vastaaja kuitenkin mielsi nimen myös vanhaksi, mikä johtunee nimen harvinaisuudesta. *Anoa* käsittelin aikaisemmin luvussa 5.2.2 Äänteiden synnyttämät mielikuvat. Viidenneksi nuorimman leiman sai aineistoni nimistä *Jari*. Nuorimmaisiksi mielletyistä nimistä *Jariin* liitettiin eniten negatiivisia piirteitä. *Jarista* tuli esimerkiksi mieleen rähjäinen, lannalta haiseva maanviljelijä. *Jari* mainittiin myös useimmin tuttavapiiristä löytyväksi nimeksi.

Nuoruus osoittautui aineistossani piirteeksi, joka veti puoleensa positiivisia piirteitä. Nimien suosionvaihtelu todennäköisesti selittää asiaa: mitä muodikkaampi nimi, sitä positiivisempi käsitys myös nimenkantajasta. Verrattaessa eniten negatiivisia piirteitä saanutta *Jaria* vaikkapa *Aleksiin*, voidaan havaita, että *Alexsi* on edelleen nimenä hyvin suosittu, kun taas *Jari*-nimen suosio oli suurimmillaan vuosina 1960–79 (32 353 *Jariksi* nimettyä poikaa). Nimen suosio on siitä hiipunut melko paljon; 1980–99 nimeä annettiin enää reilut 5700 kertaa. (Väestörekisterikeskus 2008.)

Kun *Jari*-nimi on vastaajille tuttu ehkä ikäistään vanhemmilla nimenkantajilla, on *Alexsi* taas luultavasti lähempänä vastaajien omaa ikää tai jopa nuorempia. *Alexsi*-nimen suosio on ollut suurimmillaan vuosina 1980–99, jolloin nimen sai 22 231 poikaa. *Aleksin* suosio nimenä ei myöskään vielä liene hiipunut näistä lukemista niin paljon, sillä 2000-luvun seitsemänä ensimmäisenä vuonna nimen oli saanut jo 8388 poikaa. (Väestö-

rekisterikeskus 2008.) Suosiossa oleva nimi voisi suunnata yhteisön jäsenen mielikuvaa nimenkantajasta positiivisempaan suuntaan.

Kun nuorimpien leima jäi aineistossani *Jennalle*, *Aleksille*, *Iidalle*, *Jarille* ja *Anolle*, nimettiin vanhaksi eniten *Tauno*, *Nyyrikki* ja *Varma*. Myös *Hilppa*, *Onni*, *Aino*, *Urpo*, *Teuvo* ja *Sipi* miellettiin vanhoiksi. *Iida* mainittiin vanhaksi 11 kertaa, *Sipi* 10 kertaa, mutta koska *Iida* enimmäkseen miellettiin nuoreksi, jätän nimen käsittelemättä tässä kohtaa.

Vastaajien mielikuva vanhoista nimenkantajista noudattelee kauttaaltaan kyseisten nimien suosiota. Nimisuosiota tarkasteltaessa voisi päätellä, että mikäli vastaajat tuntevat kyseisennimisiä henkilöitä, nämä todennäköisesti ovat vastaajia huomattavasti vanhempia henkilöitä. Olen vertailun vuoksi tarkastellut Väestörekisterikeskuksen tilastokautta vuosilta 1980–1999, josta voi nähdä kuinka moni vastaajien ikäisistä henkilöistä kantaa kyseistä nimeä.

Aineistoni nimistä vanhimmaksi mainitun *Taunon* nimisuosio oli suurimmillaan vuosina 1920–39. Vuosina 1980–1999 *Taunon* sai nimeksi noina vuosina 366 lasta. *Nyyrikki* ja *Varma* kuuluvat aineistoni harvinaisiin nimiin. Molemmat nimet ovat olleet suosionsa huipulla vuosina 1900–1919, jolloin *Nyyrikiksi* nimettiin 124 lasta, *Varmaksi* 393. Vuosina 1980–1999 *Nyyrikin* sai nimekseen 6 lasta ja *Varman* neljä. (Väestörekisterikeskus 2008.)

Myös muut vanhimmiksi mainitut nimet noudattelevat suosioltaan samaa kaavaa. *Hilppa*, *Urpo* ja *Teuvo* ovat olleet suosituimpia vuosina 1940–1959; *Onni*, *Aino* ja *Sipi* vuosina 1900–1919. Näistä nimistä *Aino* ja *Onni* ovat alkaneet uudestaan kasvattaa suosiotaan vastaajien syntymävuosia lähellä olevalla tilastokaudella 1980–1999. (Väestörekisterikeskus 2008.) Eräs vastaaja sanoikin osuvasti *Onnista*, että nimi on tulossa uudestaan muotiin.

Vanhoiksi miellettyihin nimiin liitettiin kuhunkin vähintään neljä erilaista negatiivista piirrettä. *Urpon* ja *Sipin* kohdalla niitä mainittiin kaikki kahdeksan, kuten *Jarinkin* koh-

dalla. Yleisesti ei kuitenkaan voi sanoa, että vastaajien mielikuvissa vanhuuteen olisi liitetty negatiivisia piirteitä.

5.3.2 Slangimerkityksen kytkeytyminen nimeen

Slangimerkityksen omaavat nimet keräsivät juuri merkityksensä mukaisia piirteitä. Ensimmäinen näistä nimistä oli *Tauno*, joka Paunosen mukaan tarkoittaa tyhmää, typerää, hullua, hölmöä tai ikävää ihmistä (Paunonen 2000: 1164). Eräs naisvastaaja sanoi liittäneensä tyhmän *Taunoon*, koska arkikielessä tyhmää kutsutaan *Taunoksi*. Eräs toinen puolestaan vastasi, että eikö nimi itsessään kerro jo paljon.

Taulukko 11. *Tauno*-nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet.

Tauno: vanha 24 (16/8), kalju 13 (9/4), parrakas 12 (7/5), hidasälyinen 12 (7/5), tyhmä 11 (7/4), rehellinen 8 (8/0), hiljainen 8 (6/2), tukeva 8 (6/2), lyhyt 7 (5/2), komea 6 (4/2), **roteva** 1 (1/0), **itsevarma** 1 (0/1).

Täysin negatiivista kuvaa *Taunosta* ei kuitenkaan vastausten perusteella muodostunut. Ainoat suoranaisesti negatiiviset piirteet olivat hidasälyisyys ja tyhmyys, jotka mukailevat nimen slangimerkitystä. *Taunoon* liitettiin listani ulkopuolelta itsevarmuus sekä listalta rehellinen ja komea. Moni liitetty piirre oli myös neutraali. Eräs vastaaja kertoi ajatelleensa näyttelijä Tauno Paloa liittäessään *Taunoon* komeuden.

Urpo oli *Taunon* tavoin nimi, jonka oletin keräävän eniten negatiivisia kommentteja. *Urpoon* oli kuitenkin liitetty myös luotettavuus, iloisuus ja nokkeluus. Eräs vastaaja kertoi ajatelleensa uutisankkuri Urpo Martikaista kyseisen nimen kohdalla. Henkilömielikuva saattaa siis ohittaa nimen slangimerkityksen, varsinkin mikäli nimenkantaja tuntuu eroavan slangimerkityksen mukaisista piirteistä huomattavasti. Seuraavassa *Urpoon* 10 eniten liitettyä piirrettä sekä mainitsemani ja muutama muukin positiivinen piirre.

Taulukko 12. *Urpo*-nimeen eniten liitetyt sekä positiiviset piirteet.

Urpo: tyhmä 17 (11/6), hidasälyinen 16 (11/5), ruma 13 (10/3), kalju 13 (8/5), vanha 12 (9/3), parrakas 11 (7/4), tukeva 7 (3/4), lyhyt 7 (5/2), rähjäinen 5 (2/3), tyly 4 (3/1), luotettava 3 (3/0), iloinen 3 (2/1), älykäs 2 (2/0), siisti 2 (1/1), nokkela 2 (1/1), kiltti 2 (2/0), rehellinen 1 (1/0), empaattinen 1 (1/0), oikeudenmukainen 1 (1/0), rohkea 1 (0/1).

Enimmäkseen *Urpo* herätti vastaajissa negatiivisia mielikuvia, jotka liittyivät *Urpon* puhekieliseen käyttöön. Eräs vastaaja mainitsikin, että *Urpo* on nuorten käyttämä haukukumanimi. Paunosen mukaan *Urpon* slangimerkitys on pääasiassa tyhmä henkilö (Paunonen 2000: 1255–1256).

Oletin jo ennakkoon, että moni yhdistää *Uuno*-nimen Uuno Turhapuroon ja näin myös kävi. *Uuno*on liitettiin kaikista eniten piirre rähjäinen. Myös *Uunon* slangimerkitys tyhmä, typerä, hidasälyinen, tollo ja tomppeli näkyy nimeen liitetyissä piirteissä. Yksi 22-vuotias naisvastaaja sanoi, että *Uuno* tai *Tauno* voisi olla älykäs, nuori ja nokkela skeittaripoika. Yksi naisvastaaja sanoi, että *Uuno* olisi vähän ”urpo”-tyyppi, mikä kuvastaa hänen käsitystään myös *Urpo*-nimestä.

Taulukko 13. *Uuno*-nimeen eniten liitetyt sekä vastaajien itse keksimät piirteet.

Uuno: rähjäinen 35 (25/10), tyhmä 20 (16/4), hidasälyinen 17 (12/5), puhelias 9 (7/2), parrakas 9 (7/2), vanha 7 (3/4), kalju 6 (3/3), tukeva 5 (2/3), ruma 5 (5/1), vilkas 5 (4/1), **hassu** 1 (1/0).

Slangimerkityksen omaavista nimistä *Uuno* liitettiin eniten yleisesti tunnettuun rooli-hahmoon ja se näkyy nimeen liitetyissä piirteissä, erityisesti rähjäisyydessä. Myös puheliaisuuden ja rumuuden voisi olettaa liittyvän samaan mielikuvaan. Tyhmyys ja hidasälyisyys puolestaan voisivat liittyä nimen slangimerkitykseen, toisaalta Uuno Turha-

puro -hahmoakin voi pitää tyhmänä ellei nokkeluutta ja sujuvasanaisuutta pidetä merkkinä älykkyydestä.

Kaikkia slangimerkityksen omaavia nimiä kuvailevat aineiston perusteella hidasälyisyys ja tyhmyys. *Uuno* erottuu joukosta ensisijaisesti rähjäisyydellään, *Urpo* rumuudellaan ja *Tauno* vanhuudellaan. *Uunon* rähjäisyyttä selittänee suomalaisille yleisesti tuttu Uuno Turhapuro -hahmo. *Urpoon* liitetty rumuus johtaa miettimään *-r*-äänteen vaikutusta. Kuten aikaisemmin mainitsin, erään vastaajan mielestä *-rp*-äänne oli ruma kuin sanassa rupi. *Riitassa*, *Raijassa* ja *Kirstissä* *-r*- toi mielikuvan vahvasta ja voimakkaasta ihmisestä. Se voisi Urpo Martikaisen positiivisen esikuvan lisäksi johtaa liittämään nimeen mielikuvia kuten rohkea, luotettava ja älykäs.

Taunoon liitetty vanhuus kuvastanee nimen suurinta suosiota vuosina 1920–1939, jolloin nimeä annettiin yli 11 000 kertaa. Vastaajien ikäluokkaa lähinnä olevalla tilastokaudella 1980–1999 nimeä annettiin enää 366 kertaa. (Väestörekisterikeskus 2008.) *Urpo* nimenä ei ole koskaan yltänyt samanlaisiin lukemiin kuin *Tauno*, kuten ei myöskään *Uuno*. *Tauno* voisikin olla näistä nimistä tutuin oikeilla henkilöillä ja siksi siihen olisi helpointa liittää vanhuus. Tutuista henkilöistä voisivat johtaa myös nimeen liitetyt piirteet roteva ja itsevarma, joita en antanut valmiina vaihtoehtoina.

Tauno erottuu muista slangimerkityksen omaavista nimistä myös rehellisyydellä, hiljaisuudella ja komeudella. Näitä piirteitä ei ole *Urpoon* ja *Uunoon* kymmenen eniten liitetyn piirteen joukossa. *Uuno* puolestaan erottuu joukosta vilkkauksellaan. *Uunon* vilkkaus ja *Taunon* komeus voisivat selittyä tunnetuista esikuvista johtuviksi: vilkkaus Uuno Turhapurosta ja komeus Tauno Palosta. *Tauno* ei myöskään ole rähjäinen kuten *Urpo* ja *Uuno*. *Uuno* puolestaan on yksistään puhelias ja *Urpo* tyly.

Tauno, *Urpo* ja *Uuno* osoittautuivat siis nimiksi, joiden mielikuva ei ensisijaisesti ole kovin positiivinen, vaan johtaa ajatukset hidasälyiseen ja tyhmään henkilöön, jonka ulkonäköön liittyy kaljuus ja parrakkuus. Kaikkia kolmea yhdistivät myös tukevuus ja vanhuus. Vastauksista päätellen *Uuno* pidettiin kuitenkin pidempänä kuin lyhyeksi mai-

nittuja *Taunoa* ja *Urpoa*. *Uuno* on myös puhelias ja vilkas. *Tauno* puolestaan on hiljainen, rehellinen ja komea, kun taas *Urpo* on muista ainoana tyly.

5.3.3 Tunnetun kantajan vaikutus nimestä syntyvään mielikuvaan

Kaikista aineistoni nimistä *Uuno* ja *Mervi* olivat nimiä, joiden kohdalla useimmiten viitattiin yleisesti Suomessa tunnettuihin henkilöihin: *Mervin* kohdalla oikeaan henkilöön ja *Uunon* kohdalla fiktiiviseen hahmoon. Yleisesti tunnettuihin henkilöihin viitattiin myös *Iidan*, *Matin*, *Onnin* ja *Teuvon* kohdalla. Olen koonnut taulukkoon 14 kuinka monesti vastaajat viittasivat heidän tuntemiinsa nimenkantajiin. Viittaukset kohdistuivat vastaajien henkilökohtaisiin tuttuihin, fiktiivisiin roolihahmoihin ja muihin julkisuuden henkilöihin. Muilla julkisuuden henkilöillä tarkoitan yleisesti tunnettuja henkilöitä kuten presidentti Tarja Halonen tai näyttelijä Tauno Palo. Fiktiivinen hahmo voi olla esimerkiksi Uuno Turhapuro tai Kotikadun Onni Partanen.

Taulukko 14. Vastaajien viittaukset tuntemiinsa henkilöihin, jotka vaikuttivat vastauksiin.

Henkilökohtainen tuttu	85
Roolihahmo	25
Julkisuuden henkilö	19

Aineistoni perusteella ne vastaajat, jotka perustelivat mielikuviaan liittivät nimiin piirteitä eniten henkilökohtaisesti tuntemiensa henkilöiden perusteella. Eniten mainintoja henkilökohtaisesta tutusta keräsi *Jari*: kaikkiaan 17 vastaajaa mainitsi tuntevansa samannimisiä henkilöitä. *Matti*-nimisen henkilön tunsivat 10 vastaajaa, *Jenna*-nimisen kahdeksan ja *Juho*-nimisen seitsemän vastaajaa. Henkilökohtaisiin tuttuihin kuuluivat vastaajille myös *Aino* ja *Alexi* (6 vastaajalle), *Tarja* (5), *Iida* (4), *Sipi*, *Tauno*, *Onni* ja *Teuvo* (3). *Urpo*-, *Vaula*- ja *Hilppa*-nimisen henkilön tunsivat vain yksi henkilö.

Uuno, *Nyyrikki*, *Varma* ja *Ano* olivat nimiä, joita yksikään vastaaja ei ainakaan kertonut tietävänsä tuttavapiiristään. Näistä *Uuno*on ja *Nyyrikki*in liittyi mielikuvia fiktiivisistä

hahmoista, joten aineistoni nimistä *Varma* ja *Ano* jäivät kokonaan ilman mainintoja henkilömielikuvista. *Varman* kohdalla on tosin mainittava, että eräs vastaaja yhdisti sen samannimiseen vakuutusyhtiöön. Hän ei liittänyt nimeen piirteitä. Kuten aiemmin totesin, yleiskielinen merkitys kytkeytyi jossain määrin tähän nimeen. Nimenä se on kuitenkin harvinainen, mistä johtunee henkilömielikuvien puuttuminen. *Ano* on *Varma*akin harvinaisempi nimi ja vastaajat totesivat sen olevan outo ja kuulostavan keksityltä. *Anokin* jäi ymmärrettävästi ilman henkilömielikuvia.

Henkilökohtaisiin tuttuihin perustuvat mielikuvat vaihtelivat arvattavasti laidasta laitaan, mistä syystä sama nimi saattoi herättää yhdellä positiivisia ja toisella negatiivisempia mielikuvia. Esimerkiksi omaa *Jari*-nimistä isäänsä ajatellut nainen liitti nimeen luotettavuuden ja älykkyyden ja antoi nimelle arvosanan viisi. *Alexi*-nimisen kouluksiaajan perusteella nimeen epäluotettavuuden, tylyyden ja tyhmyyden liittänyt henkilö antoi nimelle arvosanan yksi. Palaan seuraavassa luvussa tarkemmin näihin henkilömielikuviin. Epämiellyttävän nimenkantajan tunteminen ei nimittäin kaikissa tapauksissa alentanut ainakaan kovin paljon nimelle annettua arvosanaa.

Erilaisiin fiktiivisiin roolihahmoihin viitattiin aineistossa *Uuno*on, *Nyyriikki*n, *Iidaan*, *Aino*on, *Onni*n ja *Teuvo*on. *Uuno* toi monelle vastaajalle mieleen Vesa-Matti Loirin näyttelijän Uuno Turhapuro -hahmon. *Uunon* kohdallaan nimeen liittämäänsä piirteitä perusteli 18 vastaajaa, joista 15 kertoi mielikuvansa johtuvan kyseisestä hahmosta. Lisäksi yksi vastaaja totesi mielikuvan rähjäisestä henkilöstä olevan tuttu televisiosta ja toinen sanoi sen olevan medianimi. Nämäkin todennäköisesti viittaavat Uuno Turhapuroon, jolloin melkein kaikki vastaajat jakoivat saman mielikuvan. Poikkeuksen tästä tekee naisvastaaja, joka arveli nimen sopivan teini-ikäiselle skeittaripojalle. Hänen arviotensa on mielenkiintoinen, sillä nimen sai vuosina 2000–2007, siis seitsemän vuoden aikana, 62 lasta kun edellisellä tilastokaudella 1980–1999 nimen sai 19 vuoden aikana vain 42 lasta (Väestörekisterikeskus 2008). Aika näyttää kasvattaako nimi uudestaan suosiotaan slangimerkityksestään ja ilmeisen vahvasta herättämästään mielikuvasta huolimatta.

Nyyrikki, *Iida* ja *Aino* saivat vastaajilta viittauksia kirjallisuudessa esiintyviin hahmoin. *Ainon* liitti Kalevalaan kolme naisvastaajaa. Heistä kaksi liitti *Ainoon* vaaleatukkaisuuden, mutta muuten heidän mielikuvat poikkesivat toisistaan. Yksi heistä tunsu sammimisen henkilön, joka osittain vaikutti mielikuvaan. *Iidan* liitti Vaahteranmäen Eemelin pikkusiskoon kaksi vastaajaa. Toinen liitti *Iidaan* lyhyden, toinen vilkkauden ja rehellisyyden. *Nyyrikkiä* ei liitetty suoraan mihinkään hahmoon, mutta nimen yhteydessä kaksi vastaajaa kertoi yhdistävänsä nimen Muumeihin. Mielikuva johtui samantaisesta nimenmuodostustavasta Muumien Tuutikki-hahmon kanssa. Toinen vastaajista liitti *Nyyrikkiin* ujouden ja toinen kiltteyden, rehellisyyden, lyhyden ja luotettavuuden.

Laskin tässä roolihahmoksi myös *Teuvon*, johon viitattiin maanteiden kuninkaana kaksi kertaa ja kerran Olvi-mainoksesta tuttuna. Maanteiden kuninkaalla vastaajat viittasivat Leevi and The Leavingsin kappaleeseen Teuvo, maanteiden kuningas. Kappaleesta voi päätellä jotakin kyseisestä hahmosta, mutta vastaajien mielestä hahmo olisi rähjäinen ja epäluotettava tai vaaleatukkainen ja vilkas. Olvi-mainokseen viitanneen henkilön mielestä *Teuvo* on tummatukkainen, puhelias, utelias ja epäluotettava. Roolihahmoin yhdistyi vastaajien mielessä myös *Onni*. Yksi vastaaja mielsi *Onnin* hidasälyiseksi ja sanoi mielikuvansa tulleen Kotikadussa esiintyvistä Onni Partasesta. Ala-asteen Aapiseen nimen yhdistänyt vastaaja mielsi *Onnin* iloiseksi, puheliaaksi ja tukevaksi.

Julkisuuden henkilöihin yhdistyivät vastaajien mielessä *Mervi*, *Matti*, *Urpo*, *Tarja* ja *Tauno*. *Jennasta* totesi yksi (mies)vastaaja, että nimi on hänen mielestään pornahtava ja siitä voisi päätellä nimen liittyneen hänen mielessään aikuisviihdettä tekevään Jenna Jamesoniin. En kuitenkaan huomioinut tätä kommenttia laskiessani viittauksia julkisuuden henkilöihin.

Mervi Tapola-Nykäseen viittasi kahdeksan 17:stä mielikuvaansa perustelleesta vastaajasta. Yksi totesi nimen olevan medianimi, mutta ei tarkentanut kommenttiaan, joten en laskenut sitä tähän. Kolme näistä saman mielikuvan jakaneista yhdisti *Merviin* tukevuu-den, kaksi rähjäisyyden ja kaksi rumuuden, muuten nimeen liitetyt piirteet vaihtelivat. Enimmäkseen näiden kaikkien mielikuva *Mervistä* oli negatiivinen, vain yksi vastaaja liitti nimeen positiivisena piirteenä kiltteyden.

Mattia sen sijaan ei yhdistetty kertaakaan Matti Nykäseen, vaikka se tuli kyselylomakkeessa esiin *Merviä* myöhemmin. *Matin* kohdalla mielikuviin vaikuttivat enemmän vastaajien henkilökohtaiset tutut, mutta kaksi vastaajaa viittasi nimen kohdalla pääministeri Matti Vanhaseen. Toinen heistä liitti nimeen luotettavuuden ja rehellisyyden, kun taas toisella oli täysin päinvastainen mielikuva; hän liitti nimeen epäluotettavuuden.

Maamme johtohahmoihin viitattiin myös *Tarjan* kohdalla. Kuusi kahdestatoista mielikuvaansa perustelleesta vastaajasta mainitsi presidentti Tarja Halosen. He liittivät *Tarjaan* piirteitä kuten empaattinen, oikeudenmukainen, rehellinen, ulospäin suuntautunut ja iloinen.

Tauno ja *Urpo* kuuluivat slangimerkityksen omaaviin nimiin, mutta niihin löydettiin myös henkilömielikuvia. Taunon kohdalla kaksi vastaajaa kertoi näyttelijä Tauno Palon vaikuttaneen vastaukseensa. Molemmat heistä liittivät *Taunoon* komeuden. Toinen lisäsi vielä rohkeuden, toinen vanhuuden ja tukevuuden. *Urpoon* liittyvät mielikuvat olivat pääosin niin negatiivisia, että positiivisten piirteiden löytyminen joukosta tuli yllätyksenä. Kaksi vastaajaa yhdisti nimen uutisankkuri Urpo Martikaiseen ja he liittivät nimeen luotettavuuden sekä älykkyyden.

5.4 Nimien miellyttävyys

Pyysin vastaajia tehtävässä neljä arvioimaan kutakin nimeä arvosanalla. Vastaajat arvioivat nimiä asteikolla 1–5, josta yksi tarkoitti, ettei vastaaja pidä nimestä ollenkaan ja viisi, että vastaaja pitää nimestä kovasti. Olen laskenut nimille annetuista arvosanoista keskiarvot ja kertonut samalla montako vastaajaa antoi arvosanan, sillä kaikki eivät sitä tehneet. Käyn tässä läpi vastaajien antamista perusteluista aiheeni kannalta olennaisimmat. Jos tutkimusaihe vaikutti vastaajien mielestä erikoiselta, niin sen tekee myös osa heidän antamistaan perusteluista.

Tarkastelen nimiin liittyvien positiivisten tai negatiivisten mielikuvien ja nimille annettujen arvosanojen yhteyttä. Käyn nimet läpi ”suosituimmuusjärjestyksessä” eli aloitan

nimistä, jotka saamiensa arvosanoista muodostuneiden keskiarvojen perusteella olivat vastaajille miellyttävimpiä. Nimille annetuista arvosanoista muodostuneet keskiarvot olen koonnut taulukkoon 15. Kärkipäähän sijoittuneet nimet ovat tällä hetkellä nimenantajien suosiossa ja niiden kantajat miellettiin pääasiassa nuoriksi. Sen sijaan vähiten vastaajia miellyttivät harvinaiset nimet sekä nimet, joilla oli slangimerkityksiä. Miellyttävyydessä loppupäähän sijoittuneet nimet eivät myöskään ole tällä hetkellä nimenantajien suosiossa.

Taulukko 15. Nimille muodostuneet keskiarvot.

Alexsi 3,6, Iida 3,6, Aino 3,2, Jenna 3,2, Juho 3,2, Matti 3,1, Onni 3,1, Jari 3,0, Tarja 2,5, Mervi 2,2, Vaula 2,2, Teuvo 2,1, Ano 2,0, Hilppa 2,0, Sipi 2,0, Varma 2,0, Tauno 1,9, Uuno 1,9, Nyyrikki 1,6, Urpo 1,4.

Alexsi, Iida

Alexsi ja *Iida* olivat aineistoni nimistä pidetyimmät. Keski-arvoksi molemmille nimille muodostui 3,6. Arvosanan antoi *Aleksille* 43 naista ja 22 miestä, *Iidalle* 44 naista ja 19 miestä. Naisten antama keski-arvo *Aleksille* oli 3,8, miesten 3,1. *Iidalle* naisten arvosanoista muodostui keskiarvo 3,7, miesten arvosanoista 3,4.

Vastaajien mielikuvat vaihtelivat *Aleksin* kohdalla positiivisista negatiivisiin ja arvosanojakin vastaajat antoivat aina yhdestä viiteen. Miesvastaajista vain kaksi perusteli nimeen liittämäänsä piirteitä ja heistä molemmat antoivat nimelle arvosanan neljä. Toisen mukaan hänen kaikki tuntemansa *Aleksit* ovat älykkäitä ja toinen perusteli nimeen liittämäänsä piirrettä nuori sillä, ettei kovin vanhoja, vielä eläviä *Alekseja* ole.

Naisista yksitoista perusteli *Alexsi*-nimeen liittämäänsä piirteitä. Alhaisimman arvosanan (1) *Alexsi* sai vastaajalta, jonka mielikuva syntyi koulukiusaajasta: epäluotettava, tyly, tyhmä. Nainen, joka totesi kaikkien tuntemiensa *Aleksien* olevan ujoja, tyhmiä ja tuke-

via, antoi nimelle arvosanan kolme. Muut naiset sen sijaan pitivät nimestä melko paljon. Arvosanan viisi antoi kolme naista, jotka kokivat nimen eksoottisvävyiseksi ja kaupalliseksi sekä nuorelle miehelle sopivaksi. Viisi naista liitti nimen johonkin tuntemaansa *Aleksiin*.

Iidaa kommentoi miesvastaajista vain yksi. Hän totesi nimen tulleen uudestaan muotiin, joten hänen mielestään nimenkantaja voisi olla vanha tai nuori. Hän antoi nimelle arvosanan neljä. Nimeä kommentoineet tai omaa mielikuvaansa tarkemmin puineet naisvastaajat antoivat nimelle arvosanan väliltä 3–5. Neljä naisista tuns *Iida*-nimisen henkilön ja liitti nimeen piirteitä tämän tuntemansa nimenkantajan perusteella. Naisten mielikuvat *Iidasta* olivat hyvin positiivisia ja neljä mieltä nimenkantajan nuoreksi tytöksi.

Nimistä suosituimmiksi nousseet *Iida* ja *Alexi* näyttävät vastaajien niihin liittämässä piirteissä nuorina ja miellyttävänä sekä luonteeltaan että ulkonäöltään. Nimien kohdalla ei voi olla pohtimatta nimimuodin vaikutusta, sillä molemmat ovat olleet suosittuja nimiä tilastokaudella 1980–1999 (Väestörekisterikeskus 2008). Muodin mukainen miellyttävä nimi saattaa herättää positiivisia mielikuvia helpommin kuin vanhanaikaiseksi koettu nimi. Lisäksi voi olettaa, että näitä muodin mukaisten nimien kantajia löytyy vastaajien tuttavapiiristä. Nimestä voi olla helpompi pitää, jos se on tuttu, vaikkapa vielä oman ystävän nimenä.

Aino, Jenna, Juho

Toiseksi suosituimpien nimien keskiarvoksi muodostui 3,2. *Ainolle* antoi arvosanan 43 naista ja 20 miestä. Heidän antamistaan arvosanoista muodostui melkein sama keskiarvo: naisten arvosanoista 3,3 ja miesten 3,2. *Jennalla* antoi arvosanan 44 naista ja 21 miestä. Naisten arvosanojen keskiarvo oli 3,0, miesten hieman korkeampi, 3,5. *Juhoa* arvioi numeroin 43 naista ja 20 miestä. Miehet pitivät nimestä enemmän keskiarvolla 3,4, naisten arvosanoista muodostui keskiarvo 3,2.

Miesvastaajat eivät kommentoineet *Aino*-nimeä eivätkä perustelleet nimeen liittämäänsä piirteitä. Naisista kahdeksan mainitsi nimen yhteydessä jotakin omista mielikuvistaan.

Kolme liitti nimen Kalevalaan. Yksi ei pitänyt nimestä, hän antoi nimelle arvosanan yksi, toinen taas piti nimestä paljon ja antoi nimelle arvosanan neljä. Kolmas naisvas-
taaja ei antanut nimelle arvosanaa. Loput viisi naista liitti nimeen piirteitä tuntemiensa
henkilöiden perusteella. Heidän antamansa arvosanat vaihtelivat kahdesta neljään.

*Jenna*a kommentoi kaksi miesvastaajaa jokseenkin mielenkiintoisesti. Toinen liitti *Jen-
naan* empaattisuuden, koska hän tuntee samannimisen lähihoitajan, jonka ”pitää olla
empaattinen”. Toinen liitti *Jennaan* kauneuden ja totesi nimen olevan pornahtava. Tällä
hän viitanee aikuisviihdettä tekevään Jenna Jamesoniin. Molemmat antoivat nimelle
arvosanan kaksi.

Naisista kymmenen kommentoi nimeä jollakin tapaa. Heistä seitsemän liitti *Jennaan*
piirteitä tuntemansa henkilön perusteella. Yksi vastaaja totesi nimen olevan yleinen tä-
män päivän teinityöllä ja toinen totesi nimen olevan ”näitä uuden aallon Miss Perfect -
nimiä”. Vain yksi vastaaja ei selvästikään pitänyt nimestä. Hän antoi nimelle arvosanan
yksi ja liitti nimeen hidasälyisyyden tuntemansa hitaan *Jennan* mukaisesti. Hänen lisäk-
seen vain yksi liitti *Jennaan* negatiivisen piirteen (kateellisuus), mutta se ei ilmeisesti
vaikuttanut hänen kohdallaan nimestä pitämiseen, sillä hän antoi nimelle arvosanan nel-
jä.

Juho-nimeä kommentoi kahdeksan vastaajaa, joista jopa seitsemän perusteli valitsemi-
aan piirteitä tuntemallaan henkilöllä. Mielikuvat *Juhosta* olivat vähintään neutraaleja ja
kahdeksasta nimeä kommentoineesta vastaajasta vain yksi liitti *Juhoon* negatiivisen
piirteen epäluotettavuuden tuntemansa *Juhon* perusteella. Näiden vastaajien nimelle
antamat arvosanat vaihtelivat kolmesta viiteen. Epäluotettavuuden nimeen liittänyt vas-
taaja antoi arvosanan kolme.

Myös *Ainoon*, *Jennaan* ja *Juhoon* liitetyt piirteet ovat pääasiassa positiivisia. *Jenna*a ja
*Juho*a pidettiin vastausten mukaan nuorina, mutta *Ainoa* taas enemmän vanhana. Muo-
dikkaiden *Jennan* ja *Juhon* herättämät positiiviset mielikuvat voisivat johtua nimi-
muodista ja vastaajien tuntemista nuorista nimenkantajista. *Ainokin* on ollut suosittu
nimi viime vuosina, mutta nimeen liitetyissä piirteissä *Aino* näyttäytyy myös äidillisenä,

kilttinä ja empaattisena. Vanha ja perinteinen nimi tuntui herättävän luottamusta nuoris-
sa vastaajissa.

Matti, Onni

Matti- ja *Onni-*nimille muodostui vastaajien antamista arvosanoista yhteiskeskisarvo 3,1. Miesten antamista arvosanoista muodostui *Matille* keskiarvoksi 3,5, *Onnille* 3,4. *Matille* naisten keskiarvoksi tuli 3,0, *Onnille* 2,9. Arvosanan *Matille* antoi kaikkiaan 20 miestä ja 44 naista. *Onnille* 18 miestä ja 43 naista.

Mattia kommentoi kolme miesvastaajaa, joista yhdelle tuli mieleen Matti Vanhanen, toiselle nimi oli oma toinen nimi ja kolmas kuvasi nimeä ”perusnimeksi”. Matti Vanha-
seen nimen yhdistänyt vastaaja mielsi *Matin* epäluotettavaksi ja antoi nimelle arvosanan kolme. Toiselta nimeltään *Matti-*niminen vastaaja mielsi *Matin* yllättäen komeaksi ja antoi nimelle arvosanan viisi. Perusnimeksi *Mattia* kuvaillut henkilö antoi nimelle arvosanan kolme.

Viidestätoista nimeä kommentoineesta vastaajasta kaksitoista eli valtaosa perusteli ni-
meen liittämäänsä piirteitä jollakin tuntemallaan henkilöllä. Lisäksi yhdelle naisvastaajal-
le tuli mieleen pääministeri Vanhanen. Vain yksi naisista mielsi *Matin* negatiiviseksi
henkilöksi; rumaksi, tylyksi, epäluotettavaksi ja hiljaiseksi. Hänkin liitti nimeen piirteet
tuntemansa henkilön perusteella ja antoi nimelle arvosanan kaksi. Muiden naisvastaaji-
en arvosanat vaihtelivat kolmesta viiteen. Yksi vastaajista mielsi *Matin* kunnolliseksi
suomalaiseksi, mikä kuvastanee muidenkin naisten mielikuvia heidän valitsemiensa
piirteiden perusteella.

*Onni-*nimeen liittäneitä piirteitä perustelleista vastaajista kolme perusti mielikuvansa
henkilökohtaisesti tuntemaansa henkilöön. Yhdelle tuli mieleen Kotikatu-sarjan rooli-
hahmo, yhdelle ala-asteen Aapinen. Naisvastaaja sanoi pitävänsä nimestä sen sanoman
takia ja hänen mielikuvansa liittyi vahvasti nimen yleiskieliseen merkitykseen. Kaksi
vastaajaa viittasi nimimuotiin; toinen sanoi nimen tulleen takaisin muotiin ja toinen sa-

noi, että nimenkantaja voisi olla pieni vauva tai iloinen pappi. Nimeä kommentoineiden vastaajien arvosanat vaihtelivat aina yhdestä viiteen.

Onnin ja *Matin* keskiarvot olivat samat ja nimet olivat aineiston perusteella kolmanneksi pidetyimpiä. Eräs vastaaja totesi, että *Matti* on ”kunnollinen suomalainen” ja sellaisena *Matti* näyttäytyy yleisesti nimeen liitetyissä piirteissä. *Onnia* pidettiin vanhana ja luonteeltaan miellyttävänä. *Ainon* tavoin perinteiset *Matti* ja *Onni* tuntuivat herättävän mielikuvan vanhasta kunnan kansalaisesta, jolla on suomalaisessa kulttuurissa perinteisesti arvostettuja piirteitä.

Jari

Miesvastaajien antamista arvosanoista *Jari*-nimelle tuli keskiarvoksi 3,3. Naisten vastauksista muodostui hieman alhaisempi 2,9. Kaikkien vastaajien yhteiseksi keski-arvoksi nimelle tuli 3,0. Miehistä 21 antoi arvosanan, naisista 44 eli yhteensä 65 vastaajaa arvioi numeroin mieltymystään kyseiseen nimeen.

Neljä miesvastaajaa oli perustellut *Jari*-nimeen liittämäänsä piirteitä, joista kaksi liitti mielikuvansa suoraan tuntemiinsa *Jareihin*. Toinen näistä liitti *Jariin* piirteen kalju ja perustelu kuului: ”Tunsin kaljuuntuvan, semi-alkoholisoituneen eronneen *Jarin*”. Hänen arvosanansa nimelle oli kolme. Toinen liitti *Jariin* piirteen hoikka, koska hänen mukaansa *Jarit* ovat aina hoikkia perusmiehiä. Hän antoi nimelle arvosanan kaksi. Kaksi muuta miesvastaajaa tunsi *Jari*-nimisen henkilön, mutta ei suoraan ilmaissut tulivatko piirteet näistä heidän tuntemistaan *Jareista*. Henkilö, jonka oma isä oli *Jari*-niminen, antoi nimelle arvosanan neljä ja liitti nimeen piirteet rehellinen ja äkkipikainen.

Naisvastaajista 15 oli perustellut nimiin liittämäänsä piirteitä. Heistä kymmenen kertoi tuntemansa *Jarin* vaikuttaneen vastaukseensa. Naisvastaajien nimelle antamat arvosanat vaihtelivat kahdesta viiteen. Korkeimman arvosanan antoi henkilö, jonka oma isä oli *Jari*-niminen ja heikoimman arvosanan antoi vastaaja, joka piti nimeä hirveän rumana 1980-luvun nimenä. Hän liittikin *Jariin* piirteet ruma, rähjäinen ja äkkipikainen. Negatiiviset mielikuvat eivät yksiviivaisesti kuitenkaan laskeneet naisvastaajien antamaa

arvosanaa kovin alas. Yksi vastaaja sanoi tuntevansa monta rähjäistä, lannalta haisevaa *Jari*-nimistä maanviljelijää. Hän liitti nimeen myös piirteet tukeva ja ruma, mutta hänen arvosanansa nimelle oli kuitenkin kolme, joka tarkoitti asteikollani sitä, että vastaaja suhtautui nimeen neutraalisti. Eräs toinen liitti *Jariin* piirteen epäluotettava, koska hänen kaverinsa ex-poikaystävä oli ollut tuollainen. Hänenkin arvosanansa nimelle oli kolme.

Vuosina 1960–79 suosittu nimi *Jari* näyttäytyy nimeen liitettyissä piirteissä pääasiassa positiivisia mielikuvia herättäneenä vaikkakin nimeä perustelleet henkilöt antoivat varsin negatiivisia kuvauksia. Toisaalta juuri epämiellyttävät nimenkantajat saattoivat innostaa vastaajia kertomaan tuntemistaan *Jareista*, vaikka nimi itsessään ei vastaajien mukaan ollut mitenkään erityisen epämiellyttävä.

Tarja

Tarja-nimen keskiarvoksi muodostui 64 vastaajan antamasta arvosanasta 2,5. Miesten keskiarvo nimelle oli 2,6 ja naisten 2,4. Arvosanan nimelle antoi 20 miestä ja 44 naista. Naisista yksitoista perusteli nimeen liittämistään piirteitä. Heidän nimelle antamansa arvosanat vaihtelivat yhdestä kolmeen. Viisi naisista liitti nimen presidentti Tarja Halosen ja mainitsi piirteitä kuten lyhyt, empaattinen ja oikeudenmukainen. Loput naisista muodosti mielikuvansa jonkun muun tuntemansa *Tarjan* perusteella.

Miesvastaajat eivät kommentoineet nimeä ollenkaan. Nimeen liitettyjen piirteiden mukaan *Tarjaa* pidettiin kuitenkin eniten äidillisenä, joten vastaajat kokivat luultavasti nimen itseään edeltävän sukupolven nimeksi. Sen suosio onkin ollut suurin vuosina 1960–79. *Tarjaan* liitettiin enimmäkseen positiivisia piirteitä, mutta nimen keskiarvossa näkyy sen suosionlasku.

Mervi, Vaula

Mervin ja *Vaulan* keskiarvoksi muodostui 2,2 ja nimet sijoittuivat täsmälleen puoliväliin nimien suosituimmuusjärjestyksessä. *Merville* antoi arvosanan 21 miestä ja 44 naista,

Vaulalle 18 miestä ja 42 naista. Kummallekin nimelle muodostui myös täsmälleen samat keskiarvot miesten ja naisten antamista arvosanoista: miesten antamista 2,1 ja naisten 2,2.

Mervi-nimeen liittämiään piirteitä perusteli viisi miestä. Kolme heistä liitti nimen *Mervi* Tapola-Nykäseen ja heidän nimeen liittämänsä piirteet olivat negatiivisia. Yksi tunsi *Mervi*-nimisen henkilön ja liitti piirteet nimeen tuntemansa henkilön mukaan. Yksi miesvastaaja liitti *Mervi*in tyhmyyden ja vaaleatukkaisuuden; hänelle tuli *Mervistä* mieleen lähiöt ja neonvärit vuonna 1992. Hän antoi nimelle arvosanan yksi.

Naisista 13 perusteli *Mervi*in liittämiään piirteitä. Kuusi naista tunsi samannimisen henkilön ja liitti nimeen heidän mukaisiaan piirteitä. Viisi naista liitti nimen mielessään *Mervi* Tapola-Nykäseen ja liittivät nimeen piirteitä, jotka heidän mielestään kuvasivat häntä. Korkeimman arvosanan antoi nimelle nainen, jonka oma äiti on nimenkantaja. Hän liitti *Mervi*in nokkeluuden, äidillisyyden ja älykkyyden. Muiden positiivisia piirteitä nimeen liittäneiden vastaajien antamat arvosanat vaihtelivat kahdesta neljään.

Vaula kuulosti erään vastaajan mielestä keksityltä nykyajan nimeltä, toisen mielestä teennäiseltä ja kolmannen mielestä nimi on erikoisuus. Yksi vastaaja ei ollut kuullut nimeä aikaisemmin. Yhdelle vastaajalle hänen tuntemansa henkilö vaikutti nimeen liittyvään mielikuvaan. Miesvastaajalle tuli mieleen vuokranvälitystoimisto. Yksi vastaaja sanoi nimen olevan hieno ja että se on uudestaan muodissa. Naisvastaajan mielestä nimi on näppärä ja omaperäinen, toisen mielestä outo. Yksi oli epävarma nimenkantajan sukupuolesta. Nimeä kommentoineiden arvosanat nimelle vaihtelivat yhdestä viiteen.

*Mervi*in ja *Vaulaan* liitetystä piirteistä voi päätellä, että *Vaulaa* pidettiin nuorena ja *Merviiä* puolestaan vanhempana. *Vaulaan* liitettiin enimmäkseen positiivisia piirteitä, mutta nimen harvinaisuus saattoi laskea nimen keskiarvoa. Sen sijaan *Mervi*in liitettiin melko paljon negatiivisiakin piirteitä. Keskiarvossa saattaakin näkyä nämä negatiiviset mielikuvat, mutta luultavasti myös nimen suosionlasku.

Teuvo

Teuvon keskiarvo 2,1 muodostui 43 naisten ja 20 miehen antamista arvosanoista. Naisten arvosanoista muodostunut keskiarvo 1,8 oli huomattavasti alhaisempi kuin miesten 2,7. Nimen keskiarvoa laski todennäköisesti nimen vanhanaikaisuus. Nimeen myös liitettiin enemmän negatiivisia kuin positiivisia piirteitä.

Yhdeksän vastaajaa kertoi tarkemmin mielikuvistaan nimen yhteydessä. Heidän arvosanansa nimelle vaihtelivat yhdestä kolmeen. Kahdelle vastaajista tuli mieleen *Leevi and The Leavingsin* kappale *Teuvo*, maanteiden kuningas. Heistä toinen liitti nimeen räjäisyyden ja epäluotettavuuden, toinen vilkkauksen ja vaaleatukkaisuuden. Yhdelle vastaajalle tuli mieleen *Olvin* mainos, yhdelle keski-ikäinen konttorimies, yhdelle junti ja yhdelle räjäinen ”joka kodin lambamies”, mitä se sitten tarkoittaakin. Kolme vastaajaa kertoi mielikuvansa nimenkantajasta tulleen heidän henkilökohtaisesta tutustaan.

Ano, Hilppa, Sipi, Varma

Anon, Hilpan, Sipin ja *Varman* keskiarvoksi muodostui 2,0. 19 miestä arvioi numeroin *Anoa, Hilppaa* ja *Sipiä, Varmaa* 18 miestä. 42 naista antoi arvosanan *Sipille* ja *Varmalle*, 41 naista *Anolle* ja 43 naista *Hilpalle*. Naisten keskiarvot nimille olivat seuraavat: *Ano* 1,9, *Hilppa* 2,0 sekä *Sipi* ja *Varma* 1,8. Miesten vastaavat olivat nimille: *Ano* 2,0, *Hilppa* 2,0, *Sipi* 2,3 ja *Varma* 2,4.

Ano kuului nimiin, jotka herättivät epävarmuutta sukupuolesta ja kuulosti vastaajien mielestä oudoilta. Yksi naisvastaaja totesi *Anon* kuulostavan keksityltä, mutta olevan kuitenkin kaunis. Yksi ei ollut kuullut nimeä aikaisemmin ja miesvastaajan mielestä se ei kuulosta nimeltä lainkaan. Yksi miesvastaaja sanoi, ettei nimellä ole hyvä kaiku. Hänelle tuli mieleen hormoneja käyttävä voimannostaja. Naisvastaaja sanoi, että *Ano* kuulostaa uudelta nimeltä.

Hilppa oli yksi vähiten kommentoituja nimiä, vain yksi mies- ja seitsemän naisvastaajaa kertoi *Hilppaan* liittyvistä mielikuvistaan. Vain yksi tuns *Hilppa*-nimisen henkilön ja hän antoi korkeimman arvosanan (3) nimelle. Vastaajille tuli *Hilppasta* mieleen niin kirjastotyöntekijä, kännikala, äiti kuin lehmäkin. Kaksi naisvastaajaa viittasi adjektiivisiin

hilpeä. Positiivisia piirteitä antaneet vastaajat päätyivät arvosanaan kaksi. Ykkösen verran nimeä arvosti vastaaja, jonka mieleen tuli ruma lehmä sekä vastaaja, jolle tuli mieleen tukeva ”emäntä”.

Sipin kohdalla yksi vastaaja viittasi nimen äänteisiin. Hän liitti *Sipiin* ujouden, koska ”*Sipi* on aina hipihiljaa.” Hän antoi nimelle arvosanaksi yksi. Kolme naista tunsi *Sipi*-nimisen henkilön (yksi selvästi naispuoleinen) ja liittivät nimeen piirteitä näiden perusteella. Kaksi naista antoi arvosanan yksi *Sipille* ja heidän mielikuvansa nimenkantajasta olivat melko negatiivisia. Toinen sanoi, että *Sipi* voisi olla vilkas, hoikka, puhelias ja ulospäin suuntautunut autokauppias, joka huijaa. Toisen mielestä *Sipi* voisi olla rähjäinen laitapuolen kulkija.

Varma kuului nimiin, joita ei juuri kommentoitu. Kahdesta miesvastaajasta toinen totesi vain, ettei pidä *Varmasta* nimenä ja antoi arvosanaksi yksi. Toinen miesvastaaja totesi nimestä, että kyseessä on vakuutusyhtiö. Hänen arvosanansa nimelle oli kaksi. Kaksi naisvastaajaa sanoi nimeen liittämiensä piirteiden tulleen nimen yleiskielisestä merkityksestä. Toinen liitti *Varmaan* piirteet luotettava ja oikeudenmukainen ja ne tulivat hänen mieleensä adjektiivista varma. Hän antoi kuitenkin nimelle arvosanaksi yksi. Toinen liitti nimeen piirteet rehellinen ja luotettava ja sanoi mielikuvien tulleen hänelle suoraan nimestä. Hän antoi nimelle arvosanan kaksi.

Kolmas nimeä kommentoinut naisvastaaja antoi nimelle arvosanaksi kolme. Hän liitti nimeen piirteet vanha ja luotettava, ja totesi sen olevan vanhan kansan nimi. Neljäs naisvastaaja liitti nimeen kiltteyden ja hiljaisuuden. Hänen mielestään tällaisen nimen kantajalla olisi pimeät vanhemmat nimen perusteella. Hän ei antanut nimelle arvosanaa.

Varma sijoittui *Anon*, *Hilpan* ja *Sipin* kanssa keskiarvolla 2,0 neljänneksi viimeisiksi nimien suosituimmuusjärjestyksessä. Nimiin liitetyissä piirteissä on kuitenkin enemmän positiivisia kuin negatiivisia piirteitä. Positiiviset mielikuvat eivät kuitenkaan tehneet suosioltaan vähäisiä ja harvinaisia nimiä miellyttäväksi.

Tauno, Uuno

Taunon ja *Uunon* keskiarvoksi muodostui 1,9. Naisten *Taunolle* antama keskiarvo 1,8 oli hieman alhaisempi kuin miesten 2,1. Miehistä arvosanan antoi 21 vastaajaa, naisista 44. *Uunolle* antoi arvosanan 21 miestä ja 43 naista. Miesten antamista arvosoista muodostui keskiarvo 2,3 ja naisten 1,7. Kaksi miestä perusteli *Taunolle* antamiaan piirteitä. Toiselle tuli nimestä mieleen Tauno Palo ja toinen piti *Taunoa* duunariniimenä ja liitti nimeen tyhmyyden. Molemmat antoivat nimelle arvosanan kaksi. Naisistakin yhdelle tuli mieleen Tauno Palo ja kolme tunsii lähipiiristään *Tauno* nimisen henkilön ja liitti nimeen piirteitä heidän mukaansa. Mielikuvat olivat sekä negatiivisia että positiivisia, mutta arvossanaan kolme *Tauno* ylsi vain naiselle, joka yhdisti *Taunon* mielessään Tauno Paloon.

Kolme naista viittasi vastauksissaan *Tauno*-nimen slangimerkitykseen. Yksi liitti *Taunoon* piirteet vanha ja tyhmä ja kysyi eikö nimi itsessään kerro jo paljon. Hän antoi nimelle arvosanaksi yksi. Toinen mielsi *Taunon* hidasälyiseksi ja perusteli tätä puhkielellä, jossa hänen mukaansa voidaan kysyä ihmisestä esimerkiksi, että ”Onko sekin niin Tauno?” Hänkin antoi nimelle arvosanan yksi. Kolmas nainen liitti *Taunoon* tyhmyyden ja sanoi, että arkikielessä tulee tyhmiä sanottua usein *Taunoiksi*. Myös hän antoi nimelle arvosanan yksi. Korkeimman arvosanan (kolme) antoi nainen, joka sanoi, että *Tauno* voisi olla kunnan suomalainen keski-ikäinen mies tai nuori skeittari. Negatiivisimpiin mielikuviin liittyi naisvastaaja, jonka naapuri juo paljon. Hän liitti *Taunoon* tyhmyyden ja antoi nimelle arvosanan yksi.

Jos *Hilppa* oli yksi aineistoni nimistä vähiten kommentoituja, kuului *Uuno* taas nimiin, joita kommentoitiin eniten. 18 vastaajaa perusteli nimeen liittämääns piirteitä tai kommentoi nimeä muuten. 15 näistä perusti mielikuvansa *Uuno* Turhapuroon ja liittivät nimeen piirteitä kuten ruma, vilkas, rähjäinen, tukeva, hidasälyinen, tyhmä, puhelias, vaaletukkainen, rohkea ja ulospäin suuntautunut. Lisäksi näistä yksi sanoi myös, että *Uuno* on synonyymi tyhmälle eli viittasi nimen slangimerkitykseen. Heidän antamat arvossanat vaihtelivat yhdestä neljään.

Yhden naisvastaajan perustelut poikkesivat täysin muista. Hänen mielestä *Uuno* voisi olla nuori, älykäs ja nokkela teini-ikäinen skeittaripoika ja antoi nimelle arvosanan kol-

me. Sama vastaaja sanoi *Taunon*kin sopivan nuorelle skeittarille. *Uuno* ja *Tauno* eivät sijoittuneetkaan suosituimmuusjärjestyksessä viimeisiksi vaikka nimiin liitetyt piirteet olivat enimmäkseen negatiivisia. Molempiin nimiin liitettiin jonkin verran positiivisia-kin piirteitä, erityisesti *Taunoon*.

Nyyrikki

Yllättäen slangimerkityksen omaavia *Taunoa* ja *Uunoa* vähemmän pidettiin *Nyyrikki*-nimestä. Sille annetuista arvosanoista muodostui kaiken kaikkiaan keskiarvo 1,6. Keskiarvo naisten antamista arvosanoista on 1,5, miesten antamista 1,9. Arvosanan nimelle antoi 19 miestä ja 42 naista. Luultavasti nimen epämiellyttävyys on yhdistelmä nimen harvinaisuudesta ja vähäisestä suosiosta.

Nyyrikkiä ei paljonkaan kommentoitu; vain kolme nais- ja kolme miesvastaajaa kertoi tarkemmin mielikuvistaan. Mielenkiintoista on se, että kahdelle naisvastaajalle tuli mieleen Tove Janssonin satuhahmot Muumit. Toinen vastaajista valaisi asiaa vertaamalla nimeä Muumeissa esiintyvään Tuutikkiin, eli mielikuva on tullut samanlaisesta nimenmuodostustavasta. Naiset eivät niinkään muodostaneet *Nyyrikistä* negatiivista mielikuvaa, mutta yksi vastaaja totesi nimen olevan vanhan kansan nimiä, joita ei tule paljon vastaan. Kaksi nimeä kommentoinutta naista antoivat molemmat nimelle arvosanan kaksi.

Miehille muodostunut mielikuva *Nyyrikistä* oli sen sijaan negatiivisempi ja he liittivät nimeen piirteitä kuten tyly, hidasälyinen ja tukeva. Sukupuolen suhteen nimi oli vastaajille epäselvä. Yksi miesvastaaja sanoi kuvittelevansa nimenkantajan lehmytyköksi, toinen jähmeäksi aikamiespojaksi ja kolmas puolestaan totesi nimen olevan yksinkertaisesti kummallinen. Näiden kolmen arvosanat nimelle olivat kaksi ja kolme.

Urpo

Urpo oli aineistoni nimistä vähiten pidetyin yhteiskeskiarvolla 1,4. Miesten arvosanoista muodostui hieman korkeampi arvosana 1,6 kuin naisten 1,3. Nimelle antoi arvosanan

61 vastaajaa, joista 18 miestä ja 43 naista. Korkein arvosana nimelle oli neljä, joka annettiin nimelle vain kerran. Pääosin nimi sai arvosanan yksi tai kaksi. Urpon vähäinen miellyttävyys nimenä johtuu todennäköisesti sen slangimerkityksestä sekä nimen vähäisestä suosiosta viime vuosikymmeninä.

Neljä vastaajaa viittasi *Urpon* slangimerkitykseen. Yksi mies- ja kaksi naisvastaajaa liitti nimeen tyhmyyden. Naiset sanoivat *Urpon* olevan (nuorten) haukkumanimi ja mies nimen olevan lähes synonyymi tyhmälle. Yksi miesvastaaja sanoi nimessä olevan *-rp*-äänteen olevan hänen mielestään ruma, koska se on kuin ”rupi”. Yksi miesvastaaja liitti nimeen rumuuden, koska hänen mielestään ruma nimi vaatii ruman miehen.

Yksi miesvastaaja taisi tiivistää kaikkien vastaajien yhteisen mielipiteen nimestä todessaan, ettei antaisi nimeä lapselleen. Kahdelle naisvastaajalle tuli *Urpost* mieleen uutisankkuri Urpo Martikainen. He liittivät *Urpoon* älykkyyden ja luotettavuuden, mutta eivät pitäneet nimestä kuitenkaan; toinen antoi nimelle arvosanaksi kaksi, toinen yksi.

6 LOPUKSI

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää liitetäänkö henkilönnimiin persoonallisuuden piirteitä tai mielikuvia ja millaisia ne ovat. Tutkimukseni lähtökohtana toimi englantilaisten nimistöntutkijoiden Morganin, O'Neillin ja Harrén tutkimus (1979), jossa he totesivat, että joihinkin englantilaisiin nimiin useat vastaajat liittivät samoja piirteitä. Tähän havaintoon päädyin myös joidenkin suomalaisten nimien osalta. 72 Vaasan yliopiston opiskelijaa täytti laatimani kyselylomakkeen. Heistä 35 liitti *Uuno*on rähjäisyyden. *Jenna*na piti nuorena 33 ja kauniina 27 vastaajaa. 24 vastaajaa liitti *Tauno*on vanhuuden, *Aleksii*n taas nuoruuden. 22 vastaajaa piti vanhana *Nyyriikkiä* ja 21 *Varmaa*. *Iidaan* liitti nuoruuden 20 vastaajaa. Saman verran vastaajista liitti *Aino*on äidillisyyden.

Vastaajien nimiin liittämät piirteet johtuivat heidän mielikuvistaan nimenkantajista. Mielikuvat kytkeytyivät nimiin pääasiallisesti kielenulkoisista syistä. Vanhuus tai nuoruus pääteltiin nimimuodin perusteella, muut piirteet saattoivat johtua vastaajien tunteista nimenkantajista. Saman nimen kantajat olivat vastaajille joko henkilökohtaisia tuttuja tai Suomessa yleisesti tunnettuja henkilöitä. Mielikuva saattoi johtua myös fiktiivisistä hahmoista, kuten Uuno Turhapurosta, joka näkyy *Uuno*on vahvasti liitetystä rähjäisyydestä. Tiettyjen nimien slangimerkitys näkyi vahvasti nimiin yhdistetyissä piirteissä. *Urpo* koettiin tyhmäksi, *Tauno* hidasälyiseksi.

Osa nimien synnyttämistä mielikuvista johtui kielensisäisistä seikoista kuten äänteistä sekä nimien sisältämistä yleiskielisistä merkityksistä. Äänteistä johtuvat mielikuvat jäivät muutamiin mainintoihin. *Urpon* sisältämä *-rp*-äänne kuulosti erään vastaajan mielestä rumalta kuin sanassa *rupi*, *Askon* *-sk-* toisen mielestä vakavalta. *Terhin* *-h* ja *i-* tekivät yhdelle vastaajalle nimestä hennon, jolloin se sopi pienelle ja kalpealle naiselle. Nimen sisältämä yleiskielinen merkitys heijastui *Onniin*, *Varmaan*, *Hilppaan* ja *Ilonaan*. *Ilonaa* ehdotti kolme vastaajaa nimeksi iloiselle naiselle. *Hilppa* toi myös vastaajille mielteen hilpeän ja iloisen naisen. *Varma* koettiin luotettavaksi ja rehelliseksi, *Onni* iloiseksi ja nokkelaksi.

Nimiin liittyvillä mielikuvilla on merkitystä. Kirjallisuudessa nimet voivat selittää hahmoa ja lukija voi sen ymmärtäessään päästä entistä paremmin tarinaan ja kirjailijan tarkoittamiin merkityksiin käsiksi. Tuotteita ja yrityksiä markkinoidessa pyritään liittämään nimeen vahva mielikuva mainostettavasta kohteesta. Fyysisen tuotteen lisäksi kuluttajalle myydään mielikuva esimerkiksi elämäntavasta. Tavallisimmin nimiin liittyviä mielikuvia sivutaan nimenvallinnan yhteydessä. Valittaessa lapselle nimeä pyritään mahdollisimman hyvään nimeen. Nimen tulisi sopia suomalaiseen nimikäytäntöön, vastata vanhempien makua ja olla kantajalleen tarkoituksenmukainen; yleensä pyritään esimerkiksi välttämään mahdollisuutta, että lapsi tulisi kiusatuksi nimensä takia. Nimenvallintaan saattavat vaikuttaa myös esimerkiksi suvussa esiintyvät nimet tai sisarus-ten nimet, joihin uuden perheenjäsenen nimen halutaan sopivan yhteen.

Tässäkin tutkielmassa on nähtävissä, että nimien suosiota ohjaa voimakkaasti yhteisölle samansuuntainen nimimuoti. Vastaajien mieltymykset aineistossani esiintyviin nimiin noudattelevat tilastoja: mitä miellyttävämpi nimi oli vastaajien mielestä, sitä useammin sitä on annettu lapsille ihan viime vuosina. Vastaajien vähiten arvostamat nimet taas ovat erittäin harvinaisia. Toisaalta näihin vähiten miellyttäviin nimiin sisältyy myös slangimerkityksiä. *Tauno*, *Uuno* ja *Urpo* vaikuttivat aineiston perusteella negatiivisesti stigmatisoituneilta nimiltä. *Tauno* ja *Uuno* tosin saivat ehdotuksen sopivaksi nimeksi nuorelle skeittaripojalle. Ehkäpä nimet voisivatkin nostattaa vielä suosiotaan, aluksi ehkä osoituksena vanhempien huumorintajusta.

Olisi mielenkiintoista tutkia päätellääkö etunimistä henkilöiden sosiaalista taustaa vai onko nimenvallinta vapaa tämänkaltaisista arvotuksista. Tai onko se edes tänä päivänä oleellista muodostettaessa mielikuvaa henkilöstä. Kiinnostavaa olisi myös tutkia nimien perusteella syntyviä mielikuvia esimerkiksi työnhaun yhteydessä. Jos työnantaja vastaanottaa kuvattoman työhakemuksen, millaisia seikkoja hän lisää henkilömielikuvaan työnhakijan antamien faktojen lisäksi. Nimeen liittyvät mielikuvat eivät ehkä ole sellaisia, joiden perusteella tehdään lopullisia tuomioita suuntaan tai toiseen, vaan ne kumoutuvat osoittautuessaan vääriksi. Mielikuvat voivat tosin ohjata kysymyksiä vaikkapa työhaastattelussa; onhan tarkistettava pitääkö mielikuva paikkansa.

Todennäköisesti mielikuvista pysyvimpiin kuuluvat kielensisäisten seikkojen sekä slangimerkitysten aiheuttamat mielikuvat. Näissä tapauksissa mielikuvan perusta on jossain määrin pysyvämpi kuin esimerkiksi nimimuodista puhuttaessa. Tosin näissäkin tapauksissa mielikuva horjuu, mikäli tapaa kyseisen nimen kantajan, joka suuresti poikkeaa mielikuvasta. On joka tapauksessa todettava, että nimien suhteen mielikuvat ovat usein epämääräisiä ja vaikeasti perusteltavia ja helposti muuttuvia. Luultavasti on vain sattumaa, että erään vastaajan kaikki tuntemat *Aleksit* ovat nuoria ja pöljiä. Mielikuva muuttuu joka tapauksessa viimeistään silloin, kun nämä tutut *Aleksit* ikääntyvät.

Mielikuvien perustelujen vähyys voi toisaalta johtua mielikuvien epämääräisestä syystä, mutta toisaalta vastaajien kärsivällisyyttä saattoi koetella työläältä vaikuttanut kyselylomake. Aiheeni kannalta hedelmällisimmäksi osoittautui tehtävä neljä, vaikkakaan vastaajien perusteluja ei tullut paljon. Mikäli kyselylomakkeessa olisi ollut vain tämä tehtävä, vastaajat olisivat ehkä pysähtyneet miettimään tarkemmin mielikuviansa alkuperää ja syytä.

Jatkotutkimusten osalta olisi todennäköisesti tuloksellisempaa erottaa toisistaan kielen sisäiset ja kielenulkoiset mielikuvat omiksi tutkimuskohteiksi ja keskittyä tarkemmin jompaankumpaan. Tämä tutkielma onnistui havaitsemaan joitakin viitteitä yhteisön jakamiin sekä yksilöllisiin mielikuviiin, joista osa perustui kielenulkoisiin, osa kielensisäisiin seikkoihin. Tarkempi aiherajaus sekä huolella laadittu kyselylomake voisivat tuoda uutta tietoa esimerkiksi nimien sisältämien äänneiden ekspressiivisyydestä. Nimiin liittyvien mielikuvien tutkimuksen vähydestä päätellen tilaa jatkotutkimukselle on.

LÄHTEET

Aho, Sirkku & Kaarina Laine (1997). *Minä ja muut*. Keuruu: Otava.

- Ainiala, Terhi (1997). *Muuttuva paikannimistö*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Ainiala, Terhi & Ritva Liisa Pitkänen (2002). Paikannimistöntutkimuksen valinnat: etymologioista sosio-onomastiikkaan. *Virittäjä* 2/2002, 231–240.
- Alanen, Katja (2000). *Epäviralliset nimet koululuokassa*. Erään koululuokan lempi- ja haukkumanimien tarkastelua. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Vaasan tiedekirjasto Tritonia.
- Bertills, Yvonne (2003). *Beyond Identification. Proper Names in Children's Literature*. Åbo: Åbo Akademis förlag – Åbo Akademi university press.
- Hedquist, Rolf (1984). Egennamens semantik. Teoksessa: *Florilegium Nordicum: en bukett nordiska språk- och namnstudier*, 127–134. Toim. Lars-Erik Edlund. Umeå: Acta Universitatis Umensis.
- Finlex (2008). *Ajantasainen lainsäädäntö*. Edita Publishing Oy. Lainattu 26.2.2008: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850694>
- Heikkinen, Toni (2001). Kotimaiset alkoholimerkit. Teoksessa: *Nimien vuoksi*, 131–145. Toim. Johanna Komppa, Kaija Mallat ja Toni Suutari. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kiviniemi, Eero (1982). *Rakkaan lapsen monet nimet*. Espoo: Weilin+Göös.
- Kiviniemi, Eero (1993). *Iita Linta Maria. Etunimiopas vuosituhatteen vaiheeseen*. Jyväskylä: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Kiviniemi, Eero, Ritva Liisa Pitkänen & Kurt Zilliacus (1974). *Nimistöntutkimuksen terminologia*. Helsinki: Castrenianum.
- Kotler, Philip (1997). *Marketing for nonprofit organizations*. New Jersey: Engelwood Cliffs.
- Leino, Pentti (1972). Etunimien suosionvaihteluja. Teoksessa: *Nimikirja. Kalevalaseuran vuosikirja 52*, 75–98. Toim. Hannes Sihvo. Helsinki: WSOY.
- Lempiäinen, Pentti (1999). *Suuri etunimikirja*. Helsinki: WSOY.
- Morgan, Jane, Christopher O'Neill & Rom Harré (1979). *Nicknames Their Origins and Social Consequences*. Lontoo: Routledge and Kegan Paul.
- Närhi, Eeva Maria (1989). Erisnimen toimenkuva. *Virittäjä* 3/1989, 480–484.

- Närhi, Eeva Maria (1992). Etunimet Suomen nimikäytännössä ja lain kourissa. *Kielikello* 2, 7–14.
- Paunonen, Heikki (2000). *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii: stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Pitkänen, Ritva-Liisa (1989). Paikannimet. Teoksessa. *Nykysuomen sanavarat*, 317–337. Toim. Jouko Vesikansa. Helsinki: WSOY.
- Rope, Timo & Jari Methner (1991). *Mielikuvamarkkinointi*. Helsinki: Weilin&Göös.
- Räikkälä, Anneli (1972). Nimistötietoa. Teoksessa *Nimikirja*, 7–20. Toim. Hannes Sihvo. Porvoo. WSOY.
- Seeman, Mary V. (1983). Unconscious Meaning of Personal name. *Names* 4/31, 237–244. New York: North Country Community College.
- PS = *Suomen kielen perussanakirja 1–3* (1990–1994). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55. Helsinki: Valtion painatuskeskus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus & Painatuskeskus.
- Tikkala, Saara (2000). Nimet ja mielikuvat. Anni Swan nuorisokirjojensa henkilöhaamojen nimeäjänä. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Vesikansa, Jouko (1989). Etunimet. Teoksessa: *Nykysuomen sanavarat*, 276–295.
- Viksten, Iina (2000). Onko Coca-Cola kaikkialla Coca-Cola? Kansainväliset tuote merkki-imagot eri kulttuurialueilla. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. Vaasan tiedekirjasto Tritonia.
- Vilkuna, Kustaa (1980). Etunimet. Helsinki: Otava.
- Väestörekisterikeskus (2008). *Nimipalvelu*. Lainattu 22.3.2006, 4.5.2006 ja 7.2.2008: <https://192.49.222.187/Nimipalvelu/default.asp?L=1>
- Väestörekisterikeskus (2006). *Etunimitilastot*. Lainattu 22.3.2006: <http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/pages/E156FFDD389B35F8C22571FE0029A818>
- Åberg, Leif (1997). Viestinnän strategiat. Helsinki: WSOY.

Kerään tällä kyselylomakkeella aineistoa pro gradu –tutkielmaani varten. Voit tarvittaessa käyttää myös paperin kääntöpuolta. Kiitos jo etukäteen vaivannäöstäsi!

1. Ikäsi: _____

2. Olen: mies / nainen

3. Seuraavassa on muutama lyhyt kuvaus henkilöstä. Anna kuvatulle henkilölle mielestäsi sopiva suomalainen etunimi. Voit halutessasi myös perustella vastaustasi.

a) Vaaleatukkainen, äidillinen, iloinen nainen.

b) Vaalea, lyhyt, pyöreä, iloinen mies.

c) Kalju, punakka, parrakas mies.

d) Tumma, silmälasipäinen, housupukuinen, voimakas nainen.

e) Vaalea, pieni, kalpea nainen.

f) Tummatukkainen, vakava, asiallinen mies.

4. Seuraavalla sivulla on erilaisia adjektiiveja sekä joitakin suomalaisia etunimiä. Liitä nimiin mielestäsi sopivat adjektiivit listalta; millaisia ominaisuuksia tai luonteenpiirteitä odottaisit tämännimiseltä henkilöltä?

* Voit halutessasi myös perustella vastaustasi; miksi jollekin nimelle sopii tai ei tunnu sopivan jokin piirre? Tunnetko esimerkiksi samannimisen henkilön? Vaikuttiko tämä henkilö vastauksiisi?

* Anna nimelle arvosana asteikolla 1-5 sen perusteella kuinka paljon pidät nimestä (1 = en pidä nimestä ollenkaan, 2 = en pidä nimestä kovin paljon, 3 = nimi ei herätä inhoa eikä ihastusta, 4 = pidän nimestä jonkin verran, 5 = pidän nimestä kovasti)

Adjektiivit:

kalju – ujo – kateellinen – tummatukkainen – tyhmä – tukeva – hiljainen – komea – luotettava – nuori – kiltti – räjäinen – rehellinen – lyhyt – epäluotettava – älykäs – äkkipikainen – kaunis – puhelias – äidillinen – parrakas – ulospäin suuntautunut – hidasälyinen – hoikka – empaattinen – vaaleatukkainen – utelias – pitkä – oikeudenmukainen – vilkas – siisti – urheilullinen – iloinen – vanha – nokkela – rohkea – ruma – tyly

Nimet:

Jari _____

Aleksi _____

Sipi _____

Tauno _____

Mervi _____

Jenna _____

Hilppa _____

Uuno _____

Nyyrikki _____

Iida _____

Juho _____

Matti _____

Varma _____

Aino _____

Tarja _____

Urpo _____

Onni _____

Teuvo _____

Ano _____

Vaula _____

Jari: tummatukkainen 13 (10/3), urheilullinen 12 (8/4), hoikka 10 (6/4), nuori 10 (7/3), komea 9 (6/3), pitkä 8 (5/3), rehellinen 7 (3/4), älykäs 7 (6/1), luotettava 7 (4/3), äkkipikainen 6 (3/3), vaaleatukkainen 5 (5/0), epäluotettava 4 (4/0), lyhyt 4 (3/1), oikeudenmukainen 4 (3/1), ruma 4 (3/1), siisti 4 (3/1), räjäjäinen 4 (3/1), puhelias 4 (2/2), vilkas 3 (3/0), hiljainen 3 (3/0), ulospäin suuntautunut 3 (2/1), tukeva 4 (2/2), kalju 3 (1/2), kateellinen 2 (1/1), hidasälyinen 2 (1/1), tyhmä 2 (2/0), hiljainen 2 (2/0), kiltti 2 (2/0), tyly 2 (1/1), utelias 2 (1/1), ujo 1 (1/0), nokkela 1 (1/0), parrakas 1 (0/1). Yht. 156.

Aleksi: nuori 24 (15/9), urheilullinen 19 (13/6), komea 14 (14/0), ulospäin suuntautunut 11 (10/1), vilkas 11 (8/3), tummatukkainen 9 (4/5), nokkela 8 (7/1), iloinen 8 (7/1), puhelias 8 (4/4), vaaleatukkainen 6 (4/2), hidasälyinen 5 (4/1), älykäs 5 (3/2), siisti 4 (4/0), epäluotettava 4 (3/1), tyly 3 (3/0), kiltti 2 (2/0), pitkä 3 (2/1), tyhmä 3 (2/1), hoikka 3 (2/1), rehellinen 2 (2/0), rohkea 2 (2/0), parrakas 2 (1/1), äkkipikainen 2 (2/0), ujo 2 (1/1), utelias 2 (0/2), oikeudenmukainen 1 (1/0), tukeva 1 (1/0), luotettava 1 (1/0), hiljainen 1 (0/1), kateellinen 1 (0/1), ruma 1 (0/1), lyhyt 1 (0/1). Yht. 170.

Sipi: ulospäin suuntautunut 11 (7/4), ujo 11 (5/6), puhelias 10 (8/2), vanha 10 (7/3), vilkas 9 (6/3), hiljainen 8 (6/2), iloinen 7 (5/2), lyhyt 7 (5/2), nokkela 7 (3/4), hoikka 6 (5/1), nuori 6 (3/3), vaaleatukkainen 5 (4/1), räjäjäinen 5 (4/1), pitkä 4 (4/0), ruma 4 (4/0), kalju 4 (4/0), tukeva 4 (2/2), epäluotettava 3 (2/1), hidasälyinen 3 (2/1), kiltti 3 (2/1), parrakas 3 (2/1), empaattinen 2 (2/0), älykäs 2 (1/1), luotettava 2 (1/1), pieni 1 (1/0), äkkipikainen 1 (1/0), urheilullinen 1 (1/0), rohkea 1 (1/0), kateellinen 1 (1/0), oikeudenmukainen 1 (1/0), tyly 1 (0/1), utelias 1 (0/1), siisti 1 (1/0), tyhmä 1 (0/1). Yht. 148.

Tauno: vanha 24 (16/8), kalju 13 (9/4), parrakas 12 (7/5), hidasälyinen 12 (7/5), tyhmä 11 (7/4), rehellinen 8 (8/0), hiljainen 8 (6/2), tukeva 8 (6/2), lyhyt 7 (5/2), komea 6 (4/2), tummatukkainen 5 (2/3), rohkea 4 (3/1), kiltti 4 (2/2), pitkä 3 (3/0), tyly 3 (3/0), puhelias 3 (2/1), ujo 3 (0/3), oikeudenmukainen 3 (2/1), luotettava 2 (2/0), empaattinen 2 (2/0), ulospäin suuntautunut 2 (2/0), siisti 2 (2/0), utelias 2 (1/1), epäluotettava 2 (1/1), **roteva** 1 (1/0), ruma 1 (1/0), nokkela 1 (1/0), pieni 1 (1/0), kateellinen 1 (1/0), iloinen 1 (0/1), vaaleatukkainen 1 (0/1), äkkipikainen 1 (0/1), **itsevarma** 1 (0/1). Yht. 146.

Mervi: tummatukkainen 15 (11/4), tukeva 14 (11/3), äkkipikainen 12 (7/5), äidillinen 10 (7/3), ruma 9 (6/3), puhelias 9 (6/3), lyhyt 8 (5/3), iloinen 7 (4/3), tyhmä 6 (4/2), räjäjäinen 6 (4/2), ulospäin suuntautunut 5 (3/2), utelias 5 (2/3), tyly 4 (2/2), vilkas 4 (3/1), älykäs 4 (4/0), vaaleatukkainen 4 (3/1), hidasälyinen 4 (3/1), kateellinen 4 (3/1), nokkela 3 (3/0), kiltti 3 (2/1), epäluotettava 2 (2/0), luotettava 2 (2/0), kaunis 2 (1/1), nuori 2 (1/1), ujo 1 (1/0), hoikka 1 (1/0), rehellinen 1 (1/0), vanha 1 (0/1), siisti 1 (0/1), pitkä 1 (0/1), urheilullinen 1 (0/1). Yht. 150.

Jenna: nuori 33 (23/10), kaunis 27 (16/11), hoikka 20 (16/4), vaaleatukkainen 14 (10/4), iloinen 8 (7/1), utelias 8 (6/2), urheilullinen 8 (6/2), ulospäin suuntautunut 7 (4/3), kiltti 6 (5/1), puhelias 6 (3/3), älykäs 5 (3/2), vilkas 5 (2/3), hiljainen 4 (4/0), ujo 4 (3/1), tyly 4 (3/1), siisti 4 (2/2), epäluotettava 4 (1/3), pitkä 3 (2/1), tummatukkainen 3 (2/1), kateellinen 2 (2/0), hidasälyinen 2 (2/0), vanha 2 (2/0), rohkea 2 (1/1), lyhyt 2 (1/1), em-

paattinen 2 (0/2). ylpeä 1 (1/0), rehellinen 1 (1/0), luotettava 1 (1/0), nokkela 1 (1/0), Yht. 189.

Hilppa: puhelias 18 (11/7), vanha 17 (11/6), iloinen 17 (13/4), äidillinen 15 (12/3), tukeva 8 (5/3), ulospäin suuntautunut 6 (5/1), empaattinen 6 (5/1), utelias 4 (4/0), kiltti 6 (4/2), siisti 5 (3/2), hoikka 4 (2/2), hiljainen 4 (2/2), ujo 4 (0/4), tyly 3 (3/0), nokkela 3 (2/1), räjäjäinen 3 (2/1), **vilkas** 3 (3/0), vaaleatukkainen 3 (2/1), äkkipikainen 2 (2/0), hidasälyinen 2 (2/0), rehellinen 2 (1/1), lyhyt 2 (1/1), luotettava 2 (1/1), vilkas 2 (0/2), **hilpeä** 2 (2/0), pieni 1 (1/0), epäluotettava 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), urheilullinen 1 (1/0), ruma 1 (0/1), oikeudenmukainen 1 (1/0), kalju 1 (0/1), **vikkeliä** 1 (1/0). Yht. 153.

Uuno: räjäjäinen 35 (25/10), tyhmä 20 (16/4), hidasälyinen 17 (12/5), puhelias 9 (7/2), parrakas 9 (7/2), vanha 7 (3/4), kalju 6 (3/3), tukeva 5 (2/3), ruma 5 (5/1), vilkas 5 (4/1), epäluotettava 4 (4/1), lyhyt 4 (2/2), iloinen 3 (2/1), ulospäin suuntautunut 3 (2/1), nokkela 3 (2/1), utelias 3 (1/2), vaaleatukkainen 2 (2/0), rohkea 2 (2/0), älykäs 2 (1/1), nuori 1 (1/0), rehellinen 1 (1/0), luotettava 1 (1/0), hiljainen 1 (0/1), tyly 1 (0/1), **hassu** 1 (1/0). Yht. 150.

Nyyrikki: vanha 22 (13/9), hiljainen 16 (14/2), ujo 13 (10/3), tyly 9 (5/4), äidillinen 8 (7/1), kateellinen 7 (4/3), empaattinen 5 (5/0), hoikka 5 (3/2), hidasälyinen 4 (3/1), tukeva 4 (2/2), lyhyt 4 (3/1), kiltti 3 (3/0), äkkipikainen 3 (3/0), nokkela 3 (2/1), siisti 3 (1/2), tummatukkainen 3 (1/2), iloinen 2 (2/0), rehellinen 2 (2/0), luotettava 2 (2/0), kalju 2 (2/0), oikeudenmukainen 2 (2/0), ruma 3 (2/1), älykäs 2 (2/0), utelias 2 (2/0), nuori 2 (1/1), ulospäin suuntautunut 1 (1/0), epäluotettava 1 (1/0), pitkä 1 (1/0), parrakas 1 (1/0), vaaleatukkainen 1 (0/1), vilkas 1 (0/1), urheilullinen 1 (0/1), **nutturapäinen** 1 (1/0), (isällinen?). Yht. 139.

Iida: nuori 20 (17/3), iloinen 13 (10/3), kaunis 12 (11/1), vaaleatukkainen 12 (10/2), vanha 11 (4/7), vilkas 11 (8/3), kiltti 10 (8/2), hoikka 8 (5/3), äidillinen 7 (4/3), rohkea 7 (7/0), hiljainen 7 (4/3), lyhyt 5 (3/2), äkkipikainen 5 (3/2), tummatukkainen 4 (3/1), utelias 4 (3/1), nokkela 4 (2/2), rehellinen 4 (2/2), empaattinen 4 (3/1), puhelias 3 (3/0), älykäs 3 (2/1), luotettava 3 (2/1), ulospäin suuntautunut 3 (3/0), siisti 2 (1/1), urheilullinen 2 (0/2), ujo 2 (2/0), tukeva 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), epäluotettava 1 (1/0), pitkä 1 (1/0) **reipas** 1 (1/0). Yht. 171.

Juho: pitkä 13 (12/1), hiljainen 13 (8/5), komea 10 (8/2), urheilullinen 10 (8/2), rehellinen 9 (5/4), luotettava 9 (5/4), oikeudenmukainen 8 (8/0), nuori 8 (7/1), vilkas 7 (4/3), tummatukkainen 6 (4/2), vaaleatukkainen 5 (4/1), ujo 5 (3/2), kiltti 4 (2/2), lyhyt 3 (2/1), epäluotettava 3 (1/2), hidasälyinen 3 (2/1), räjäjäinen 3 (3/0), iloinen 3 (1/2), ulospäin suuntautunut 3 (1/2), älykäs 3 (0/3), kateellinen 3 (0/3), hoikka 3 (2/1), nokkela 2 (1/1), äkkipikainen 2 (1/2), utelias 2 (2/0), rohkea 1 (1/0), puhelias 1 (1/0), tukeva 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), siisti 1 (1/0), vanha 1 (1/0), empaattinen 1 (1/0), tyly 1 (0/1). Yht. 148.

Matti: rehellinen 11 (8/3), luotettava 9 (9/0), hiljainen 9 (7/2), pitkä 9 (6/3), oikeudenmukainen 8 (5/3), vaaleatukkainen 8 (6/2), komea 7 (4/3), tummatukkainen 7 (6/1), urheilullinen 6 (4/2), älykäs 6 (4/2), nokkela 5 (4/1), puhelias 5 (5/0), lyhyt 5 (4/1), epäluotettava 4 (1/3), rohkea 4 (1/3), kiltti 4 (2/2), vilkas 3 (3/0), vanha 3 (3/0), hoikka 3

(2/1), iloinen 3 (3/0), siisti 3 (1/2), ruma 3 (3/0), utelias 2 (2/0), tyhmä 2 (2/0), äkkipikainen 2 (2/0), nuori 2 (2/0), kateellinen 2 (1/1), tyly 2 (1/1), parrakas 2 (2/0), tukeva 1 (1/0), ulospäin suuntautunut 1 (1/0), hidasälyinen 1 (1/0), ujo 1 (1/0). Yht. 143.

Varma: vanha 21 (15/6), luotettava 19 (14/5), oikeudenmukainen 11 (7/4), tukeva 9 (8/1), rehellinen 8 (7/1), hiljainen 5 (4/1), äidillinen 4 (4/0), siisti 4 (2/2), nokkela 4 (3/1), rohkea 4 (3/1), parrakas 4 (4/0), empaattinen 3 (2/1), urheilullinen 3 (3/0), lyhyt 2 (2/0), hidasälyinen 2 (1/1), hoikka 2 (2/0), kiltti 2 (2/0), puhelias 2 (1/1), kateellinen 1 (1/0), ujo 1 (1/0), pitkä 1 (1/0), utelias 1 (1/0), vaaleatukkainen 1 (1/0), ruma 1 (1/0), iloinen 1 (0/1), tyly 1 (0/1), kalju 1 (0/1), tummatukkainen 1 (0/1), **itsevarma** 1 (0/1). Yht. 120.

Aino: äidillinen 20 (12/8), vaaleatukkainen 13 (10/3), kiltti 13 (7/6), vanha 12 (5/7), empaattinen 11 (8/3), ujo 10 (7/3), kaunis 9 (6/3), nokkela 6 (5/1), siisti 5 (3/2), luotettava 5 (2/3), iloinen 5 (3/2), oikeudenmukainen 5 (4/1), nuori 4 (3/1), puhelias 4 (4/0), tukeva 3 (2/1), utelias 3 (2/1), älykäs 3 (3/0), hiljainen 3 (3/0), rehellinen 3 (3/0), hoikka 3 (3/0), vilkas 2 (2/0), ulospäin suuntautunut 2 (2/0), lyhyt 2 (1/1), hidasälyinen 1 (1/0), tukeva 1 (1/0), iloinen 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), epäluotettava 1 (1/0), tummatukkainen 1 (1/0), rohkea 1 (1/0), äkkipikainen 1 (0/1), **huolehtiva** 1 (0/1). Yht. 155.

Tarja: äidillinen 15 (13/2), puhelias 9 (7/2), älykäs 8 (6/2), lyhyt 8 (6/2), empaattinen 8 (6/2), siisti 7 (6/1), tummatukkainen 7 (3/4), tyly 6 (5/1), iloinen 6 (5/1), tukeva 5 (2/3), oikeudenmukainen 5 (3/2), nokkela 5 (5/0), äkkipikainen 5 (3/2), rohkea 5 (5/0), kiltti 4 (1/3), rehellinen 4 (4/0), ulospäin suuntautunut 4 (4/0), ruma 3 (2/1), luotettava 3 (2/1), pitkä 3 (3/0), kateellinen 2 (2/0), hoikka 2 (2/0), vaaleatukkainen 2 (2/0), utelias 2 (2/0), kaunis 2 (1/1), epäluotettava 2 (0/2), empaattinen 2 (2/0), vanha 1 (1/0), vilkas 1 (1/0), hiljainen 1 (0/1), rohkea 1 (0/1). Yht. 137.

Urpo: tyhmä 17 (11/6), hidasälyinen 16 (11/5), ruma 13 (10/3), kalju 13 (8/5), vanha 12 (9/3), parrakas 11 (7/4), tukeva 7 (3/4), lyhyt 7 (5/2), rähjäinen 5 (2/3), tyly 4 (3/1), ujo 4 (4/0), luotettava 3 (3/0), tummatukkainen 3 (3/0), epäluotettava 3 (3/0), iloinen 3 (2/1), älykäs 2 (2/0), pitkä 2 (2/0), hiljainen 2 (2/0), äkkipikainen 2 (1/1), siisti 2 (1/1), nokkela 2 (1/1), kateellinen 2 (1/1), kiltti 2 (2/0), rehellinen 1 (1/0), utelias 1 (1/0), hoikka 1 (1/0), empaattinen 1 (1/0), puhelias 1 (1/0), oikeudenmukainen 1 (1/0), rohkea 1 (0/1), vilkas 1 (0/1), vaaleatukkainen 1 (0/1). Yht. 146.

Onni: iloinen 15 (12/3), vanha 14 (10/4), nokkela 10 (7/3), tukeva 10 (7/3), empaattinen 9 (3/6), kiltti 9 (7/2), puhelias 8 (7/1), vilkas 8 (6/2), kalju 8 (6/1), hidasälyinen 7 (5/2), luotettava 6 (4/2), rehellinen 6 (5/1), nuori 5 (5/0), älykäs 5 (4/1), hiljainen 5 (4/1), rohkea 4 (3/1), vaaleahiuksinen 4 (3/1), oikeudenmukainen 3 (3/0), lyhyt 3 (3/0), ulospäin suuntautunut 3 (1/2), pitkä 2 (0/2), siisti 2 (1/1), urheilullinen 2 (2/0), komea 1 (1/0), parrakas 1 (1/0), äkkipikainen 1 (1/9), rähjäinen 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), ujo 1 (0/1), **arvokas** 1 (0/1). Yht. 154.

Teuvo: vanha 12 (9/3), hidasälyinen 9 (9/0), parrakas 9 (6/3), pitkä 8 (4/4), tummahiuksinen 7 (5/2), kalju 7 (6/1), tukeva 6 (6/0), vaaleatukkainen 6 (3/3), rähjäinen 6 (3/3), epäluotettava 5 (5/0), hiljainen 5 (5/0), utelias 5 (5/0), tyly 5 (4/1), puhelias 5 (4/1), roh-

kea 4 (2/2), tyhmä 4 (2/2), lyhyt 4 (3/1), ulospäin suuntautunut 3 (3/0), siisti 3 (2/1), vilkas 3 (0/3), iloinen 3 (2/1), urheilullinen 2 (1/1), ruma 2 (2/0), äkkipikainen 2 (1/1), ujo 2 (2/0), luotettava 2 (2/0), nokkela 1 (1/0), oikeudenmukainen 1 (1/0), hoikka 1 (1/0), komea 1 (0/1), hiljainen 1 (0/1), älykäs 1 (0/1). Yht. 135.

Ano: nuori 11 (11/0), hoikka 9 (7/2), hiljainen 8 (6/2), ujo 7 (3/4), vanha 6 (4/2), nokke-la 4 (2/2), vaaleatukkainen 4 (3/1), tummatukkainen 4 (2/2), vilkas 4 (3/1), kalju 3 (3/0), utelias 3 (2/1), pitkä 3 (2/1), rohkea 3 (3/0), ruma 3 (3/0), tyly 3 (3/0), siisti 3 (3/0), kaunis 2 (2/0), älykäs 2 (2/0), rehellinen 2 (2/0), luotettava 3 (1/2), puhelias 3 (2/1), urheilullinen 3 (2/1), rähjäinen 2 (1/1), tukeva 2 (1/1), epäluotettava 2 (1/1), kiltti 2 (1/1), äkkipikainen 1 (1/0), ulospäin suuntautunut 1 (1/0), hidasälyinen 1 (1/0), tyhmä 1 (1/0), lyhyt 1 (0/1). Yht. 107.

Vaula: nuori 9 (7/2), hoikka 7 (6/1), vilkas 7 (4/3), älykäs 7 (5/2), siisti 6 (2/4), kaunis 6 (5/1), vaaleatukkainen 6 (5/1), vanha 6 (4/2), kiltti 5 (3/2), äidillinen 4 (1/3), utelias 4 (2/2), ujo 4 (4/0), empaattinen 4 (4/0), oikeudenmukainen 4 (3/1), pitkä 4 (4/0), rohkea 4 (4/0), tyly 3 (1/2), ulospäin suuntautunut 3 (3/0), hiljainen 3 (3/0), epäluotettava 3 (3/0), tummatukkainen 2 (2/0), utelias 2 (2/0), tukeva 2 (2/0), luotettava 2 (2/0), nokkela 2 (1/1), rehellinen 2 (2/0), lyhyt 1 (1/0), äkkipikainen 1 (1/0), iloinen 1 (1/0), kateellinen 1 (1/0), puhelias 1 (1/0), urheilullinen 1 (0/1), **kekseiliäs** 1 (0/1). Yht. 120.